

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

ELENA BEJENARI

Anul lecturii 1

ZINAIDA PETROV

2020 — Anul Lecturii.....3

CAROLINA DĂNILĂ

Jocul didactic și dezvoltarea competenței
de citire la prima vedere în clasa de pian4

VALERIU CINCILEI

Catedra de Instrumente aerofone și de percuție
a Colegiului Republican de Muzică „Ștefan Neaga”6

ANGELA OLĂRESCU

Festivalul Internațional de Poezie *Renata Verejanu*8

VERA SELEVESTR

Dezvoltarea aptitudinilor de comunicare nonverbală
în educația pentru arte.....11

EUGENIA CAZACU

Lumina veșnică a neamului..... 13

ANDA-CRISTINA VAHNOVAN

Mirosind leușteanul prin mască.....14

MARIANA COCIERU

Fenomenul tradițional *Hora satului* în spațiul geocultural
al Republicii Moldova 17

TATIANA BUTNARU

„Cântă îngerii dulce și trist” printre „hăuri de lumini stelare” 22

ION DOMENCO

Sărbătorile de iarnă în satul Șamalnia, Cantemir 24

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa, redactor-șef

dr. **Varvara Buzilă**,
Muzeul Național de Etnografie
și Istorie Naturală

dr. hab. **Victor Ghilaș**

dr. **Mariana Cocieru**

Veta Ghimpu-Munteanu,
Teleradio-Moldova

Veronica Caraulan,
Direcția Culturală mun. Bălți

Gheorghe Nicolaescu,
muzicolog

Vizitați site-ul

www.casadeCreatie.md

Acest site reprezintă mijlocul tehnic, care
ne permite să ogindim și să arhivăm
activitatea cultural-artistică de amatori și a
meșterilor populari din republică.

Site-ul conține **arhiva digitală a revistei
Realități Culturale**, disponibilă gratuit.

Compartimentul **Librărie** prezintă
informații privind literatura metodică-
științifică, de artă autohtonă și universală,
necesară pentru instituțiile primare de
învățământ artistic din republică.

Rubrica **Evenimente culturale artistice**
va ține la curent cititorul cu diverse eve-
nimente din viața culturală a țării, con-
tribuind la promovarea și popularizarea
culturii naționale.

În curând, pe site va fi disponibilă o **hartă
interactivă** a satelor, raioanelor și zonelor
folclorice.

Societatea culturală

Casa de Creație a Republicii Moldova

Proiectul „Realități Culturale”

Tel./fax redacție: (022) 20-25-55
Telefoane: (022)20-25-53, 069392909 (Ion Șarban)
Mob.: 069 39 24 98 (Pavel Popa, redactor-șef)

APARE CU SUPTUL
INSTITUTULUI CULTURAL ROMÂN

E-mail: casadeCreatie@gmail.com
Adresa: mun. Chișinău, str. București, 68, oficiile 338, 324
Paginare și machetare: Igor Condrea

ISSN 1857-4424

ELENA BEJENARI, B.P. OXENTEA, R. DUBĂSARI

Anul lecturii

Lada de zestre a omenirii este biblioteca sau librăria. Cartea este una dintre marele minuni ale lumii. G. Meniuc asemena cartea cu „un om viu care știe multe, cunoaște multe, te poartă pe la vetre necunoscute, îți dă hodină și îți aduce în imaginație cunoștințe noi. Cu toții știm că drumul spre cunoștințe și dezvoltare trece prin lectură și cu cât este mai greu bagajul de cunoștințe adunate, cu atât mai largi sunt orizonturile pe care o persoană le poate cuprinde. Dragostea pentru lectură se insuflă încă din fragedă copilărie, rolul important revenindu-i familiei, grădiniței, școlii, bibliotecii și societății. Dacă îți dorești să ai un copil inteligent, citește-i povești, dacă vrei să ai un copil și mai inteligent citește-i mai multe povești, a spus Albert Einstein.

Lumea este mai frumoasă în imaginația noastră, dar aceasta se dezvoltă doar prin intermediul lecturii. Cărțile ne fac mai deosebiți. Ele ne duc pe noi tărâmurii, ne arată cum este lumea în alte culturi, ne ajută să ne extindem viziunea și să fim mai creativi. Lectura este o activitate intelectuală, dar și un mijloc de

destindere, de satisfacție spirituală. Din cărți acumulăm cunoștințe în diverse domenii, dar și trăiri, sentimente, emoții. Lectura este un mijloc de creare, de recreere și devenire a personalității umane, de bine, de frumos și adevăr. Fiind Anul Lecturii, Biblioteca Publică Oxentea, r. Dubăsari a organizat activități culturale, folosind diferite forme de lucru: expoziții de carte, lecții tematice „ore literare, ore de povești, victorine, recital de poezie, scenete, expoziții de carte online” concursuri online. Au fost instruiți și promovați utilizatorii bibliotecii: Macovei Alina, Bularga Cătălina,

Macovei Olga, Doncila Daniela, Tatarov Gabriela la concursul raional de poezie patriotică „Țara mea de cântec, vatra mea de dor consacrat Zilei Independenței și Zilei Limbii Române, varianta online unde participantele au luat locul III. Cei mai activi cititori de vârstă 6-10 ani sunt. Portarescu Ion, Bilieac Marius, Lăcătuș Iacob, Stratulat Sabina, Portarescu

Felicia, Stratulat Amina, Leca Livia ș.a. Cei mai în vârstă utilizatori care ne frecventează biblioteca sunt: Iliev Iulia, Sîrghi Ion, Gaevscaia Lidia ș.a. La scenetele organizate de bibliotecă tradițional de 8 martie și online de Anul Nou participă: Istrati Mariuța, Rusu Ilie, Doncila Daniela, Stratul Alina, Sîrghi Cristina, Leca Marian, Sîrghi Silviu, Andreev Silviu, Maxian Alina, Tataru Ilinca, Ghiderman Ion. Cei mai activi voluntari ai bibliotecii care se implică la igienizarea documentelor, la împrumutul la domiciliu la persoane cu nevoi speciale, la aranjarea revistelor și a ziarelor în volume sunt: Petraș Nicoleta, Maxian Alina, Leca Marian ș.a. Cele mai îndrăgite servicii de bibliotecă a utilizatorilor sunt serviciile moderne: Ora de povești, Biblioteca colorată, Filmul de duminică, Povești digitale-creativitate și inovație, E-guvernare (servicii electronice), Tănărul brutal, Tănărul jurnalist (Educația mediatică), Creșterea florilor de camera, Calculatorul fereastră – către viitor pentru meșteri începători. Biblioteca se promovează pe cele 2 bloguri: Biblioteca publică Oxentea și Tănărul brutal, pe paginile de socializare Facebook, Ok. Anul 202. Biblioteca organizează compania: „Dăruiește o carte pentru biblioteca ta” rezultatele se vor anunța la sfârșitul anului, toți care doresc să doneze cărți interesante ce ar prezenta interes bibliotecii sunt așteptați să o facă pentru alți utilizatori. Ion Dodu Bălan ne spune „Cărțile sunt punți ale

înțelegerii între popoarele lumii”. Fiecare om care știe să citească, are puterea de a se învăța, de a înmulți modurile în

„Nu e alta mai frumoasă și de mai folos în viața omului zăbavă decât cetitul cărților.”

Miron Costin

care-și câștigă existența, de a-și face viața împlinită, semnificativă și interesantă. Cărțile sunt căraușii civilizației. Fără cărți, istoria e mută, literatura nu are glas, știința paralizată, iar gândirea și meditația suspendate. Mihai Eminescu într-o citat ne spune „Citește. Numai citind mereu creierul tău va deveni un laborator nesfârșit de idei și imagini”.

2020 — Anul Lecturii

Una din prioritățile anului 2020 a fost, promovarea lecturii ca bază pentru cunoaștere și dezvoltare. Pentru atragerea copiilor și adolescenților la lectură este nevoie de a promova atât cărți de valoare, cât și încurajarea lecturii în familie.

Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” organizează anual Campania Națională de promovare a lecturii „Să citim împreună!”, în anul 2020 propunând cărțile: Ion Anton „Ieșirea din uitare” și Titus Știrbu „Născocilă, Roadegumă și feciorul lui Păcală.”

Pentru desfășurarea cu succes a campaniei, biblioteca publică, prin sistemul împrumutului interbibliotecar oferit de biblioteca publică raională, a obținut câteva exemplare de carte. Astfel, Biblioteca Publică, s-a încadrat în această campanie pentru promovarea lecturii cărților recomandate prin diverse forme de activitate: lecturi individuale, lecturi comentate, recitaluri de poezii, întâlniri online cu scriitorii, discuții.

Activitățile realizate au dovedit încă odată că Măria sa, Cartea, este în viața noastră un prieten.

Din cadrul activităților campaniei, face parte și întâlnirea online a utilizatorilor din bibliotecile publice din r. Sîngerei cu scriitorul Titus Știrbu, care s-a petrecut cu sprijinul BN pentru Copii „Ion Creangă”, Bibliotecii Publice Raionale și Secției de Cultură Sîngerei.

Întâlnirea a decurs cu emoții și cu momente hazlii. Elevii LT „Ion Creangă” Rădoaia, au salutat această întâlnire și au demonstrat prin recitalul prezentat, că sunt pasionați de poezia lui T. Știrbu. Mare prețuire are autorul pentru plaiul nostru, pentru limbă și neam — valori perene, pe care le cântă în creația sa. Mulțumim maestre!

Importante sunt și lecturile comentate ale utilizatorilor despre cartea lui Ion Anton „Ieșirea din uitare.” Iată unele comentarii, opinii despre cartea lecturată.

Buruiană Dorin, elev clasa XI-a al LT „Ion Creangă” s. Rădoaia, r. Sîngerei a comentat:

„Cartea Ieșirea din uitare de Ion Anton se poate clasifica drept roman biografic. Scriitorul ne redă viața compozitorului moldovean Eugeniu Coca. Citind opera respectivă am realizat trei lucruri care au fost puse în evidență de către sufletul lui E. Coca. Acestea sunt: copilăria, creația și curajul. El nu și-a uitat copilăria, el a rămas Jenică în omul matur E. Coca. Sufletul lui mereu ne spune că Eugeniu Coca a atins înălțimea, datorită muncii cu abnegație, datorită curajului său de a învinge greutățile întâlnite. Autorul ne-a redat importanța creației lui Coca, ne-a demonstrat că muzica lui este importantă și de mare valoare. Probabil, Coca și-ar fi dorit ca noi să-i iubim muzica, deoarece drept moștenire nu ne-a lăsat trupul lui, ci muzica și munca lui pe durata vieții sale.

Pentru mine, acest roman este de învățătură. Ca să-ți atingi scopul, trebuie să muncești și să depășești obstacolele pe care le vei întâlni în calea ta.

În opinia mea, autorul ne îndeamnă să-i iubim și să-i prețuim creația unui mare compozitor moldovean — Eugeniu Coca. Să avem încredere în noi, doar așa vom ajunge unde dorim cu adevărat.”

Maria Ciobanu, pensionară s. Rădoaia, r. Sîngerei

„Stimate autor Ion Anton, îmi exprim recunoștința pentru creația Dumneavoastră. Am cunoscut și am savurat plăcerea lecturii, citind mai multe opere de-ale Dumneavoastră: „Alina”, „Viața ca amintire”, „Cădere sentimentală” și „Ieșirea din uitare”.

Romanul „Ieșirea din uitare” este o operă captivantă, interesantă prin descrierea perioadei istorice din viața și activitatea marelui compozitor basarabean E. Coca.

Admir, în persoana Dumneavoastră, sufletul de căutător și răscolitor de istorie și căruia îi datorăm scoaterea la lumina adevărului a zburciunilor cronici ale neamului și pământului nostru.

Dacă mă refer la importanța activității neobositului compozitor E. Coca, am constatat că munca și sacrificiul marelui maestru, nu au fost apreciate la justa lor valoare nici în perioada vieții zburciunite, nici după moartea marelui compozitor.

Apreciez efortul ca autor al unei opere inedite, prin faptul că romanul redă momentele vieții lui E. Coca, trecându-le prin sufletul compozitorului, care după moartea marelui compozitor, timp de 40 de zile povestește toate momentele vieții lui E. Coca, începând din copilărie și până la maturitate. Compozitorul a trăit momente frumoase, dar și neplăcute ale vieții sale. Niciodată nu s-a plâns nimănui, niciodată n-a ezitat în fața incertitudinii și încercărilor grele. Dacă și a fost îngenunchiat, a știut să se ridice și să meargă prin viață cu demnitate, având totdeauna sprijinul și dragostea familiei sale.”

Ciobanu Valentina, profesoară de I. și literatură română LT „Ion Creangă”s. Rădoia r, Sîngerei

„Romanul recent apărut (2019) al autorului Ion Anton impresionează mult prin faptul că este un omagiu

adus renumitului basarabean Eugeniu Coca.

Este o opera de valorificare a celebrului compozitor și instrumentist care a adus la lumina zilei multe creații muzicale de o excepțională importanță, atât pentru țara noastră, cât și pentru muzica clasică universală.

Autorul romanului și-a propus să scoată din uitare un destin deloc ușor, un destin dramatic al compo-

zitorului, creatorului de valori naționale și universale, al omului și cetățeanului E. Coca.

Romanul are un subiect original, dat fiind faptul că pune accent pe faptele, evenimentele vieții dramatice a compozitorului, trecându-le prin prisma spiritualității. Ca protagonist-narator și călăuză este ales sufletul marelui compozitor E. Coca.

Este o îmbinare armonioasă a imaginarii și a realității.

Autorul scoate în evidență viața, faptele celebrului compozitor, recurând la împletirea iscusită a calităților general-umane: harul, curajul, devotamentul deosebit al artei muzicale universale.

Drumul vieții parcurs de compozitor este drumul martirului care prin efort și sacrificii luptă cu abne-

gație și devotament pentru edificarea Frumosului, Ineditului, Talentului în Marele Templu al Artei Muzicale Naționale și Universale.”

Afirm că Campania Națională „Să citim împreună!” este fereastra sufletului, pentru că impactul cărții și lecturii este calea spre lumină, cunoaștere și promovarea celor mai valoroase cărți și autori.

ABONAREA LA REVISTA „REALITĂȚI CULTURALE” pentru anul 2021

poate fi făcută începând cu orice lună
la toate oficiile poștale

Indice abonare „Poșta Moldovei”: **PM32118**

Abonament pentru **o lună — 25 lei**

Abonament pentru **6 luni — 150 lei**

Jocul didactic și dezvoltarea competenței de citire la prima vedere în clasa de pian

Cea mai scurtă cale pentru a învăța să citești cursiv la prima vedere, este să citești cât mai mult. Succesul rapid depinde de nivelul educației muzicale: cu cât este mai ridicat, cu atât e mai ușor să anticipezi continuitatea logică a frazei interpretate.

I. Hoffman, «Фортепьянная игра. Ответы на вопросы о фортепьянной игре»

Citirea la prima vedere este îndeletnicirea primară a fiecărui muzician, constituind baza cunoașterii capodoperelor muzicale prin contact nemijlocit. Toți muzicienii de valoare s-au referit la importanța acestei competențe, ea contribuind la lărgirea orizontului muzical, la formarea și dezvoltarea calităților necesare interpretului. Exponeri privind rolul deprinderii de a citi la prima vedere găsim în tratatele lui F. E. Bach, cât și ale altor muzicieni din secolele XVII–XVIII. Din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, competența cititului la prima vedere se găsește în programele de studiu ale celor mai renumite instituții de învățământ artistic din lume. Maeștrii F. M. Blumenfeld și H. Neighauz considerau că pentru a poseda o bună capacitate de citire la prima vedere, este necesar ca acestui exercițiu să-i fie alocat timp în cadrul tuturor activităților zilnice ale elevului. A citi la prima vedere, înseamnă a interpreta (fără pregătire prealabilă) o piesă muzicală necunoscută, respectând tempoul și caracterul indicat de compozitor. Interpretarea continuă, frazele bine delimitate, realizarea indicațiilor de execuție sunt criteriile de calitate a citirii la prima vedere. Această deprindere influențează în mod direct eficacitatea procesului de instruire, permițând asimilarea unui volum mare de informații în timp scurt. Numărul mare de lucrări studiate contribuie la lărgirea orizontului muzical și la cultivarea interesului față de muzică, rezultatul final fiind dezvoltarea multilaterală a capacităților muzicale ale elevului. Fiind o competență cheie a educației pianistice, permite o dezvoltare ulterioară a elevului oferindu-i mai multă siguranță în procesul studiului individual.

Selectarea literaturii muzicale în vederea școlirii cititului la prima vedere se face conform principiului accesibilității, iar realizarea fișelor didactice ar contribui la dezvoltarea capacității imprimându-i un caracter interactiv necesar mai ales la clasele mici. Cu certitudine, un catalizator al dezvoltării capacităților elevului sunt și concertele de clasă, în cadrul cărora copiii interpretează piese învățate în afara cerințelor programului școlar.

Recomandările clasice în problema citirii la prima vedere sugerează o serie de reguli, amintite de Theodor Bălan precum „necesitatea familiarizării înainte de citire cu caracteristicile textului muzical; ochii trebuie să meargă înaintea mâinilor, fiind recomandabil ca profesorul să acopere pe text cu mâna măsura care se cântă, ca să constrângă la această anticipare vizuală, ce duce, în mod

necesar, și la anticiparea auditivă; nu e îngăduită privirea clapelor, în acest scop profesorul putând să țină un caiet sub bărbia elevului, necesitatea cunoașterii regulilor de armonie și a tuturor cadențelor, fiind recomandabilă exersarea cadențelor mai frecvente în toate tonalitățile; necesitatea de a se număra, acordarea unei atenții deosebite ritmurilor punctate și notelor cu valori mici; pauzele să fie respectate cu exactitate; privirea să nu se oprească niciodată pe loc” [Bălan Theodor, Principii de pianistică. Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din Republica Socialistă România, 1966]. Abordări ale problemei citirii la prima vedere le găsim și în monografia lui Mircea Dan Răducanu care susține că, pentru realizarea cu succes a citirii este necesară prezența atenției:

- ✓ cu volum mare, pentru a cuprinde cât mai multe semne în câmpul vizual;
- ✓ cu stabilitate puternică pentru orientarea de lungă durată asupra activității;
- ✓ cu flexibilitate antrenată pentru capacitatea fiziologică de deplasare rapidă a focarului de excitabilitate optimă.

Deoarece actul citirii presupune de fapt două activități, citirea și redarea, este necesară și realizarea atenției distributive. Interpretul privește simultan atât textul cât și claviatura, dar întrucât psihologia a demonstrat că este imposibil să conștientizăm două activități, una din ele ar trebui automatizată. Pentru a reduce preocuparea

elevilor de claviatură, autorul consideră că sunt necesare exerciții de tehnică instrumentală. „Acestea ar permite „bătătorirea” pe scoartă a legăturilor auditive chinestezice și cele vizuale ca ulterior, aparatul motor să capete o capacitate de orientare autonomă în claviatură.” [Răducanu M.D., Metodica studiului și predării pianului, I. P. „Oltenia”, Craiova. 110 p.]

O altă condiție în stăpânirea citirii la prima vedere este auzul intern. În timpul citirii, în cortex are loc alegerea în timp extrem de scurt a variantei dinamice optime dintre cele multe posibile. Bogăția și diversitatea acestor variante dinamice depind de experiența auditivă anterioară a interpretului. Această capacitate de analiză și sinteză a textului poate fi adaptată și perfecționată. Executanțul trebuie să reflecte în citire toate elementele dinamice, agogice și de expresie a textului. Cu cât cerințele vor fi mai complexe, cu atât potențialul cortexului va fi mai ridicat, permițând achiziționarea unui volum mai mare de informație. În mod efectiv, dacă interpretul se concentrează asupra conținutului muzicii citite, reușește să perceapă și un volum mai mare de semne simultan. În acest context, autorul mai punctează următoarelor cerințe:

- ✓ orientarea afectiv-emoțională stabilă către textul de descifrat;
- ✓ educarea sferei auditive prin metoda citirii min-tale (citirea fără instrument a textelor);
- ✓ existența unor minime priceperi și deprinderi motrice;
- ✓ textele ce urmează a fi citite cu scopul instruirii, nu trebuie să depășească nivelul tehnico-interpretativ al elevului.

Cu scopul de a deprinde citirea la prima vedere, Lev Barenboim [Баренбойм Л., Перунова Н., Путь к музыке. Советский композитор, Ленинград, 1988] ne sugerează următoarele principii:

- ✓ principiul accesibilității: citirea formulelor ritmice, realizată într-o strictă organizare temporală;
- ✓ favorizarea citirii structurilor melodice, intervalelor, acordurilor în detrimentul semnelor grafice răzlețe;
- ✓ educarea deprinderii de anticipare vizuală a textului;
- ✓ cultivarea deprinderii de orientare „oarbă” (pe nevăzute) în claviatură;
- ✓ educarea obișnuinței de analiză vizuală preliminară a textului.

Astfel, doar când procesul de citire la prima vedere este supus unei organizări metro-ritmice riguroase, se poate educa și dezvolta reacția rapidă, atenția, deprinderile pianistice și conștientizarea legăturilor logice dintre sunetele muzicale. Înainte să înceapă citirea la prima vedere, elevul trebuie să facă o analiză vizuală a lucrării pentru a determina: tonalitatea, măsura, particularitățile facturii, desenul ritmic, dinamica, articularea, tempoul, pedalizarea, caracterul muzicii, degetația.

În viziunea lui Boris Milich, „a învăța un copil să citească la prima vedere înseamnă a-l familiariza cu muzica, a-i dezvolta gândirea muzicală” [Милич Б.,

Воспитание ученика-пианиста. „Кифара”, 2002г.] Toți specialiștii în domeniu sunt de părere că citirea la prima vedere la nivel avansat poate fi exprimată prin formula „văd — aud — redau”. Un argument în favoarea rolului pe care-l are auzul intern în procesul de citire, este exemplul invocat de Milich, în care o piesă bine cunoscută se citește la prima vedere mult mai ușor decât una neauzită anterior. În cazul începătorilor, formula menționată se reduce la succesiunea văd — redau, elementul auditiv fiind lăsat în urmă. Chiar dacă inițial o asemenea situație poate fi tolerată, dezvoltarea ulterioară a componentei auditive nu suportă amânare, pentru că aportul auzului intern în procesul de citire este incontestabil. Același autor consideră că auzul intern poate fi dezvoltat prin solfegiere și prin culegerea după ureche a melodiilor și notarea lor pe portativ.

În perioada inițială de însușire a citirii la prima vedere, elevul va fi îndemnat să citească curburile melodice în limitele unei poziții. Pasul succesiv sunt melodiile pe o singură voce, ajungând în clasa a doua la piese simple cu structură omofono-armonică. Pentru reducerea controlului vizual al mâinilor pe claviatură, este utilă interpretarea piesei într-un tempo încetinit. Astfel elevul se ascultă mai bine și își automatizează deprinderile motrice. Acestea fiind spuse, conchidem că formând și dezvoltând competența de citire la prima vedere, profesorul se confruntă, dar poate și rezolva probleme de genul dezvoltării auzului muzical, educării simțului ritmic, memoriei muzicale, atenției. Toate acestea sunt calități indispensabile unui muzician.

Neurologul și psihologul elvețian Edouard Claparède enunța că „în procesul de interpretare a comportamentului și activității copilului, profesorul trebuie să țină cont că copilul și adultul sunt diferiți precum sunt și modalitățile prin care aceștia își satisfac trebuințele. Activitatea umană a fost mereu suscitată de necesități. Pentru a fi educativă, activitatea copilului trebuie să fie bazată pe necesitățile lui organice și intelectuale. În cazul copilului, una din principalele lui necesități este jocul. Anume nevoia de a se juca va servi drept mijloc, instrument de mediere între viața școlarului și programul școlar, element care va putea concilia școala cu viața.” [Claparède Edouard, Psychologie de l'enfant et pédagogie expérimentale (1905)].

Pornind de la aceste afirmații, deducem în cazul elevilor claselor mici, că o metodă eficientă este jocul didactic. Acesta facilitează învățarea, motivează elevul, îl descătușează din punct de vedere psihologic. Copiii vor accepta cu bucurie concepte teoretice jucând jocuri, care combină lecția cu distracția.

În continuare voi prezenta câteva metode cu elemente de joc menite să dezvolte competența citirii la prima vedere, care pot fi utile în cadrul lecțiilor cu elevii claselor mici.

✓ Găsește-mi perechea

Elevului i se propune ascultarea unei melodii. Pe masa din fața lui se află 3–4 fișe conținând variante de melodii, din care doar una se potrivește cu cea asculta-

tă. Sarcina elevului este găsirea fișei potrivite cu melodia audiată. Efect formativ: elevul învață să asculte cu atenție; deprinde legătura dintre melodia ascultată și reprezentarea ei grafică (analizează curbura melodică, formula ritmică, articulația), își îmbogățește experiența auditivă.

sau

Elevului i se propune ascultarea unei melodii. Pe masa din fața lui se află mai multe fișe ale aceleiași melodii, reprezentată în diferite formule ritmice. Sarcina elevului este găsirea fișei cu formula ritmică potrivită. Efect formativ: elevul învață să asculte, să deosebească diferite formule ritmice, să facă legătura dintre formula auzită și reprezentarea ei grafică.

✓ **Detectivul**

Îi propunem elevului un fragment muzical ce urmează a fi citit și îl îndemnăm să joace rolul detectivului în încercarea de a rezolva un mister. „Detectivul” trebuie să caute indicii vizuale cum ar fi semnele de alterație sau formule ritmice mai complicate.

✓ **De-a baba-oarba**

Elevul învață un fragment de melodie ce cuprinde limitele unei poziții. Sarcina elevului constă în a inter-

preta, cu ochii legați, aceeași melodie în octave diferite de aceea în care a fost învățată. Efectul formativ: elevul deprinde orientarea fără a fixa claviatura.

✓ **Prinde-mă**

Profesorul interpretează o piesă muzicală. Sarcina elevului este urmărirea textului partiturii. În momentul în care profesorul se oprește brusc din cântat, elevul trebuie să indice exact locul în partitură. Efectul formativ: îmbogățirea experienței auditive, extinderea câmpului vizual, elevul învață legătura dintre discursul muzical și reprezentarea lui grafică. Acest joc poate fi aplicat și în clasele mari, folosind ca suport didactic texte muzicale mai complexe.

Lectura notelor poate fi destul de descurajantă, dacă luăm în calcul multitudinea de elemente care solicită atenția elevului. Jucându-se, copiii încearcă să-și mobilizeze la maxim capacitățile intelectuale. Analizând și comparând informațiile noi, ei caută soluții și iau decizii proprii. Astfel dobândesc încredere în capacitățile lor, siguranță și spirit de inițiativă. Cu ajutorul acestor jocuri, elevii aplică cunoștințele acumulate și învață să asculte muzica.

Catedra de Instrumente aerofone și de percuție a Colegiului Republican de Muzica „Ștefan Neaga”

VALERIU CINCILEI,
ȘEF CATEDRĂ,
GRAD DIDACTIC SUPERIOR

Concomitent cu schimbarea orânduirii social-economice survenite în virtutea rezultatelor celei de-a doua conflagrații mondiale, a venit pe umerii neamului nostru și dezideratul fondării noii școli naționale de muzică, cu scopul bine determinat de a instrui și a educa o nouă clasă de muzicieni, capabili să facă față tuturor necesităților și provocărilor în

proaspăt formată RSS Moldovenească. Școala aceasta a demonstrat și va continua să demonstreze în timp că „nasc și în Moldova oameni”, vorba poetului-academician Nicolae Dabija.

Criteriul fundamental poartă în sine semnificația notorie de a ridica nivelul de interpretare a muzicii în general și la diferite instrumente în special, ca ulterior să se poată omogeniza diferite sonorități în coloristica muzicală și în diverse formule ori garnituri orchestrale.

În astfel de circumstanțe, a fost fondată în anul 1946 Catedra de *Instrumente aerofone și de percuție* a Colegiului Republican de Muzica „Ștefan Neaga”, care pe parcursul anilor, de la fondare până în prezent, a performat cu brio în arta instruirii și educației muzicale, în acest răstimp palmaresul realizărilor didactico-metodice atingând cote elocvente

în formarea clasei artistice de o ținută aleasă, atât la nivel național, cât și internațional, formând o adevărată protipendadă capabilă să interpreteze și să dăscălească pe întregul mapamond.

Sub aspect istoric, pentru Catedra de *Instrumente aerofone și de percuție* a fost și este o mare cinste de a se mândri pentru faptul că la fondarea, activitatea cotidiană, onoarea și cinstea ei și-au adus aportul prin muncă asiduă, abnegație și multă dragoste față de această profesie, personalități marcante, care nu pot fi date uitării de contemporani și urmașii lor. Fiecare nume are locul său potrivit și de cinste în cununa foștilor șefi de catedră: D. Gherșfeld, I. Postovoi, Șt. Stoianov, V. Colujenco, Al. Condrea, A. Bivol, I. Bejan, Gh. Perju, I. Talpă. Actualmente catedra și întreaga ei activitate este sub tutela dlui **Valeriu Cincilei**, energică și

profesionistă personalitate, scăldată în elogi și respecte de către suflarea aerofonă din țară și nu numai.

Trebuie să menționez, cu o deosebită certitudine, că perioada despre care am onoarea să o prezint a dăscălit mai multe generații de instrumentiști de faimă notorie care au activat și mulți își mai aduc aportul benefic în orchestrele de anvergură din spațiul românesc, dar și peste hotarele țării, activând totodată cu mult succes în diferite instituții de învățământ artistic.

Pentru catedra de *Instrumente aerofone și de percuție* este o satisfacție accentuată să-i aibă printre absolvenții săi de cândva, pe instrumentiștii de stofă aleasă: P. Gherșfeld, E. Verbeșchii, V. Curbet, L. Moșanu, Gh. Mustea, I. Negură, I. Suruceanu – Artiști ai Poporului; I. Ianachi, V. Hăbășescu, V. Țira, S. Vrâncean, Gh. Iachim, E. Birar – Artiști Emeriți; V. Zaripov, F. Eftodienko, A. Eftodii, M. Adâlov, G. Ghelauc, Gh. Grîu, P. Cebotari, A. Condrea, Șt. Stoianov – Om emerit. Cu o deosebită prestație didactică au activat profesorii de excepție: D. Gherșfeld, V. Matura, D. Șramco, Gh. Torpan. C. Enenco, I. Dobrunov, I. Postovoi, B. Davâdov, E. Verbeșchii, D. Rândun, M. Dabija, V. Cermiacov, N. Iordachi, A. Cuznețov, G. Polonschii, V. Calujenco, S. Hachi, A. Bivol, V. Bivol, G. Cerneatinschii etc.

Totodată cu înființarea catedrei a fost fondată și Orchestra de instrumente aerofone și de percuție. În această perioadă, de la fondare și până acum colectivul orchestral și-a perfecționat măiestria interpretativă, la care cu multă abnegație și vădita

pricepere s-a impus irepetabilul dirijor și profesor Ion Talpă, ridicând nivelul interpretativ (tehnică, frazare, sonoritate, volum) la cea mai avansată limită.

Orchestra de instrumente aerofone și de percuție își marchează vasta activitate de propagare a perlelor muzicale (muzică clasică, muzică din filme de top, muzică folclorică), în cadrul diferitor manifestări culturale-artistice și festivități de ordin intern, municipal, republican.

Laureată a multiplelor concursuri de profil din Republica Moldova și de peste hotarele ei, orchestra are în permanență un statut meritoriu de – COLECTIV-MODEL, un exemplu veritabil și mult râvnit de toată breasla aerofonilor și melomanilor. Cu certitudine pot să afirm că această realizare este fixată pe veci în – CONȘTIINȚA NEAMULUI.

Trecând prin laboratorul didactico-artistic, tineretul studios acumulează o vastă experiență în mînuirea instrumentului și o imensă deprindere de interpretare specifică a muzicii genului în cauză.

Începând cu orchestra simfonică a Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici”, Teatrul Național de Operă și Balet „Maria Bieșu”, Orchestra Națională Simfonică a Companiei *Tele-Radio Moldova*, toate orchestrele ministerelor de forță și cele de muzică populară, se bucură de artiști dăscăliți la CEEA „Ștefan Neaga”. Luând în considerare că totul este trecător, mâine-poimâine va fi o nevoie acută de înlocuire a unor artiști care se vor pensiona. Dar pentru o continuitate sănătoasă a lucrurilor avem nevoie de susți-

nere, răbdare, meticulozitate întru dăinuirea veșnicului PERPETUUM MOBILE.

În baza programului metodic-co-didactic, elaborat de corpul profesional, elevii studiază instrumentele muzicale de bază: *flautul, oboiul, clarinetul, fagotul, saxofonul, cornul, trompeta, trombonul, baritonul, tuba orchestrală și instrumentele de percuție*.

La disciplina de specialitate, obligatoriu se accentuează: *instrumentul muzical de bază, dirijarea, lectura la prima vedere, orchestrația, lectura partiturilor, ansamblul, studierea istoriei instrumentelor, metodică predării instrumentului, practica pedagogică, practica dirijorală, pianul auxiliar*.

La compartimentul creație și implicare în comunitate, catedra noastră sprijină implicarea elevilor și a corpului didactic în programe culturale naționale și internaționale, participarea activă în aria culturală a municipiului și a întregii republici.

Oportunități de organizare:

- Artist instrumentist în formațiile profesionale și de amatori, conducători de colective artistice extracurriculare;
- Profesor de educație muzicală în sistemul învățământului preuniversitar (primar, gimnazial, liceal);
- Profesor de instrument muzical în instituțiile de învățământ complementar (școli de muzică și de arte);
- Participare în acțiuni de voluntariat și programe de educație permanentă.

Vizitați

www.casadeCreatie.md

Festivalul Internațional de Poezie *Renata Verejanu*

ANGELA OLĂRESCU,

DIRECTOR, FILIALA BIBLIOTECII „HRISTO BOTEV”,
MEMBRU AL UNIUNII INTERNAȚIONALE A OAMENILOR DE CREAȚIE

Participanții la Spectacolul de Gală și Decernarea Premiilor ediției a VII-a a Festivalului Internațional de Poezie „Renata Verejanu” aveau să inunde rețelele de socializare pentru toată luna septembrie cu sute de felicitări și imagini de la acest original și nespus de descătușat eveniment literar-cultural-educational de o înaltă moralitate, lumea apreciind-ul ca: „Cel mai important eveniment cultural din anul 2020” (poetul Victor Ciobanu), „Evenimentul care m-a marcat pentru toată viața” (Natalia Mazâlu Miron, de la Varatuic, Râșcani), „Vreau să-mi exprim recunoștința și admirația pentru faptele Distinsei Doamne Poete Renata Verejanu, protagonista și sufletul evenimentului, dacă ținem cont de timpuri, sunt fapte eroice, care rămân înveșnicite în memoria multor contemporani, de aici, din Moldova, baștina poetei, dar și a cetățenilor altor țări și popoare, pe care doar mărinosul om de creație știe să-i reunească la Chișinău. Scriitoarea merită

considerația supremă”, (printre multe laude, spuse Veronica Simionică Hasnaș, de la Bălți). „Am urmărit în direct transmisiunea. Am participat emoțional la cote maxime. Îmi pare nespus de rău că nu am putut fi acolo, pe Aleea Clasicilor, dar vom găsi noi o cale să ajungem, chiar dacă vor căuta să ne oprească! Ce mi-a plăcut? Totul. Noi vă mulțumim pentru tot și rămânem cu inima alături de voi!”, scrise Gabriel Todica, artistul plastic caricaturist de la Fălticeni, Suceava (România).

Și multe alte epitete și cuvinte frumoase, pe care sărbătoarea poeziei le merita pe deplin, au împânzit frumos Internetul și au răsunat pe Aleea Clasicilor, și Eminescu le veghea pe toate din ceruri, posibil, fiind bucuros și mândru de urmașii săi.

...Or, până a începe ceremonia de decernare, echipa care pregătea evenimentul, patru voluntari de la Academia Europeană a Societății Civile (autorul și realizatorul proiectului) și Uniunea Internațională

a Oamenilor de Creație (printre care și subsemnata), fiind răspunzătoare de desfășurare, toți eram cuprinși de mari emoții, or, nu mai era ziua de ieri plină de soare și căldură, ci era o zi rece, cu cerul năvălit de nori gata să plouă, în timp ce se aduceau și se plasau deja scaune pentru invitați, aparatura pentru sonorizare, aparatura de filmare, deosebite și unice diplomele, medaliile, trofeele, antologia festivalului — tot și toți fiind sub cerul liber și ce aveam să facem dacă năvălea o ploaie torențială... Și mai persistau neliniștile pandemiei și o mare grijă, răspundere de a fi toate la cel mai înalt nivel organizatoric și artistic. Dar toate aceste neliniști au durat până doamna Mariana Bahna-ru, artista poporului, prezentatoarea spectacolului, anunță deschiderea evenimentului...

Desfășurat la 4 septembrie 2020, în premieră pe Aleea Clasicilor Literaturii Române din Grădina Publică „Ștefan cel Mare și Sfânt”, cu un număr restrâns de invitați prezenți,

doar învingătorii din Republica Moldova a acestei ediții a festivalului, dar cu sute de participanți online — *Spectacolul de Gală și Decernarea Premiilor* a avut un mare răsunet, fiind transmis online în direct de către Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale al MECC, și, a doua zi, de Televiziunea publică și Radio-ul național transmițând pe parcursul întregii zile un colaj cu crâmpeie și interviuri de la evenimentul plin de magie și multă energie pozitivă, creatoare. Astfel, participanți la ediția a VII-a a festivalului, cei care nu au putut să vină din Canada, SUA, Germania, Franța, Ucraina, Australia, mai multe orașe ale României, au avut posibilitatea să participe online la desfășurarea ceremoniei de premiere, eveniment extraordinar cu care s-au încununat cele șase luni de muncă a *Festivalului Internațional de Poezie „Renata Verejanu”*, (care se desfășoară în fiecare an, de la 1 martie până la 1 septembrie), exprimându-și bucuria coparticipării, urmărind întreg spectacolul, auzindu-și numele și ce premiu au obținut, primind felicitări, rezonând cu magia spectacolului de pe Aleea Clasicilor din inima capitalei moldave.

Evenimentul a fost jurizat de o aleasă echipă de mari personalități: compozitorul academicianul Eugen Doga (unul dintre președinții Festivalului, ediția având doi președinți ai juriului), criticul și istoricul literar Alex Ștefănescu de la București (al doilea președinte), acad. Ion Druță (Moscova), acad. Vasile Tărășeanu (Cernăuți, Ucraina), acad. Ioan Aurel Pop, președintele Academiei Române, acad. Mihai Cimpoi (cel care

printre primii a salutat Festivalul, fiind președintele juriului la primele cinci ediții), dr. Adrian Dolghi, vice director al Institutului Patrimoniului Cultural al MECC, Anatol Moraru, poet și profesor universitar, Bălți, Tudor Paladi, poet și critic literar, Daniel Verejanu, exeget blagian, președintele festivalului. Compozitorul Eugen Doga a apreciat *Spectacolul de Gală și Decernarea Premiilor* drept

un mare eveniment cultural: „*Această frumoasă manifestare culturală, de poezie, este o dovadă că mai sunt scânteie în spiritul acestui popor. Avem un eveniment mare, care ne va aduce la noi realizări, ne va aduce acasă, la acea casă ce e în fiecare dintre noi, la acea casa care se cheamă credință, se cheamă patrie, casa spiritului*”, — a menționat președintele juriului internațional.

„*Poezia, Muzica, Artele Plastice aceste mari puteri nu pot fi învinse*

nici de o pandemie. Azi mai facem un bine, aici, în inima Chișinăului, pe Aleea Clasicilor, lângă marele Eminescu, — avea să afirme protagonista festivalului, care, din când în când intervenea, ca o gospodină ce-și primește oaspeții la cea mai mare sărbătoare a casei. Deseori poeta afirmă că toate proiectele îi reușesc să le implementeze, pentru că le desfășoară împreună cu lumea. Ediția a VII a festivalului a avut parteneri de încredere: Institutul Patrimoniului Cultural al MECC, Primăria mun. Chișinău, Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale al MECC, Biblioteca municipală B. P. Hașdeu, Compania Teleradio-Moldova, Ministerul Afacerilor Interne... Ediția a VII s-a desfășurat sub patronajul Comisiei „Cultură, educație, cercetări, tineret, sport, mass-media” a parlamentului Republicii Moldova.

Festivalul dispune de șase secțiuni de concurs: *Poezie de autor, po-*

ezie dedicată; Eseu, mesaj, interviu, scrisoare; Recital/ artiști declamatori; Traduceri; Compoziție; Poezia în viziunea artiștilor plastici. La secțiunea „Poezie de autor” Premiul I l-au împărțit Victor Voinicescu (de mulți ani plecat la Paris) și Viorica Toacă Osipova (Anenii Noi). La sub-secțiunea „Poezie dedicată” Premiul I l-au împărțit Victor Ciobanu (Chișinău) și Natalia Mazilu Miron (Vărac, Râșcani), Premiul II îl obține Mirela I. Grigore (România), Premiul III

revine poezilor Petru Hasnaș (Chișinău), Svetlana Grigoriev (Codru, mun. Chișinău), Petru Rotaru (Cojușna, Strășeni), Roxana Elena Sandu (Slobozia, Ialomița, România). *La secțiunea „Eseuri, Interviuuri, Scrisoare” Premiul I* — Liliana Liciu (București, România), *sub-secțiunea „Interviuuri” Premiul II* — Anatol Caraman (Mereni, Anenii Noi), *sub-secțiunea „Mesaj” Premiul II* — poetei Maria Tonu (Canada), *sub-secțiunea „Scrisoare” — Premiu III* i-a revenit doamnei Veronica Simionică Hasnaș. *Secțiunea „Recital”* a descoperit adevărați artiști ai cuvântului: Maria Chihaiia (de prin părțile Vasluiului, România, în prezent domiciliată în Italia) s-a ales cu *Premiul I*, cu *Premiul II* — David Surachi și Nica Sârbu, ambii elevi la școala 12 din Chișinău. *La secțiunea „Traduceri” Premiul II*-a obținut Daniel Ioniță (Australia) și *Premiul II* — Maria Cozma Crocy (Franța). Daniel Verejanu, cunoscând foarte bine limba engleză, a fost rugat de traducător să dea citire unui poem, *Criterii*, din cele traduse de Daniel Ioniță, iar autoarea poeziei, Renata Verejanu, a citit poezia în original. *La Secțiunea „Compoziție”* Eugen Doga i-a înmănat *Premiul I* compozitoarei Lidia Ciubuc, pentru cântecul *Fulgerul din inimă*, *Premiul II* bardului Valeriu Mocanu pentru cântecul *Tangoul anotimpurilor*, ambele cântece pe versuri de Renata Verejanu. *La secțiunea „Poezia în viziunea artiștilor plastici” Premiul I* a fost împărțit la patru artiști plastici concurenți: Nana Plămădeală (New York, Bruxelles, Belgia), Ina Stana Rebigan (Giurgiu, România), Daniel

Todica (Fălticeni, Suceava, România), Gabriel Tora (Mamaia, România). Constanța Abălașei-Donosa și Maria Filipoiu, poete din România, participante deja la câteva ediții a festivalului, la cea de-a VII înscriindu-se în trei secțiuni, au primit premiul „Ambasador al Culturii Păcii”, titlu onorific pe care l-au primit toți membrii juriului și partenerii festivalului. Mulți dintre premiați în discursurile lor au adus omagiu festivalului, proiect atât de necesar literaturii, culturii, procesului educațional din Republica Moldova, prestigiului în lume a micului stat. Au răsunat poemele și cântecele premiate.

Festivalul are și menirea de-a promova tinere talente. Cutremurătoare a fost clipa evaluării a celei mai tinere participante la primul concurs internațional din viața dânsiei, celei mai tinere poete, Nica Sârbu, elevă în clasa a II de la școala nr.12, ce face parte din generația născută după aprilie 2009, generație pe care Renata Verejanu dorește să-i facă

poeti, fiind ferm convinsă că această generație va aduce dovada că Poezia, Muzica este marea putere, *adevărata putere*. Nica Sârbu a recitat pe Alea Clasicilor Literaturii Române prima sa poezie, a recitat foarte frumos, și primi, alături de profesioniști, Premiul și medalia festivalului, înmănată de compozitorul Eugen Doga, care s-a ridicat, alături de poeta Renata Verejanu, ascultând bujorul de fetiță, blagoslovit cu acest magic nume *junele poet*, anume de către Festivalul Internațional de Poezie „Renata Verejanu”, festivalul care în acea clipă o lansa la nivel internațional:

Poetul

Eu vin la tine azi, poete,
Cu plecăciune și mirare
Și vântul e la mine-n plete
Cu toate razele de soarele...

Eu vin la tine azi, poete
S-ascult cuvântul Dumitale:
De mama dragă și de plai,
De frumusețea din petale...

Poete, azi la tine vin...
Ești cerul luminos, senin,
Ești liniștea din clasa noastră
Care privește în fereastră...

„Festivalul Internațional de Poezie „Renata Verejanu” m-a marcat pentru tot restul vieții. Pentru această frumoasă sărbătoare îi sunt recunoscătoare protagonistei acestui inedit festival, distinsei doamne poete Renata Verejanu. În pofida situației din întreaga lume (mă refer la pandemie) această minunată,

curajoasă și puternică doamnă a adunat în inima capitalei, pe Aleea Clasicilor lume iubitoare de frumos: poeți, prozatori, esești, traducători, compozitori, interpreți, artiști/declamatori, artiști plastici... Am fost onorată, ca printre acești oameni minunați, să fiu prezentă și eu. Cu siguranță ecoul festivalului îl voi resimți și peste zeci de ani! Sincere felicitări tuturor participanților și laureaților Festivalului Internațional de Poezie „Renata Verejanu” ediția a VII. Mult stimată scriitoare Renata Verejanu, ne închinăm până la pământ în fața domniei dumneavoastră!” scrise Natalia Mazilu Tiron, după ce dădu citirii lucrarea sa de concurs „Scrisoare către Poet”.

Deoarece evenimentul s-a desfășurat în continuarea Sărbătorii Limba Noastră Română, multe mesaje de salut, sosite online în timpul evenimentului, aveau tangența celui trimis de Constanța Abălașei-Donosa, poet și artist plastic de la Brăila, România: „Respect, admirație și prețuire! Sincere felicitări iubiți frați de peste Prut pentru ceea ce faceți pentru cultura românească! La mulți și binecuvântați ani Limba Română! La mulți și binecuvântați ani Festival Internațional de Poezie „Renata Verejanu”, Chișinău 2020! La mulți ani, creatori români de pretutindeni! La mulți ani, frumos oraș Chișinău!”

Pe parcursul a două ore Grădina Publică „Ștefan cel Mare și Sfânt” a

fost dominată de o energie aparte, de bunătate, de metafore, de cântece și voci superbe, de melodiile capodopere ale maestrului Eugen Doga.

Cea de-a VII ediție a Festivalului Internațional de Poezie „Renata Verejanu” a editat *Antologia VII*, antologia festivalului. „Putem afirma că Festivalul are propria sa bibliotecă, are deja șapte Antologii, volume editate color, în care găsim lucrările învingătorilor la fiecare ediție: eseuri, traduceri, mesaje, scrisori, lucrările artiștilor plastici, a compozitorilor... Astfel festivalul reunește în aceste originale Antologii zeci și sute de oameni de creație din diferite țări, reuniți de Măria Sa, Poezia.

VERA SELEVESTR, OM EMERIT AL REPUBLICII MOLDOVA.
PROFESOR GRAD DIDACTIC I, COLEGIUL DE ARTE „NICOLAE BOTGROS”

Dezvoltarea aptitudinilor de comunicare nonverbală în educația pentru arte

Modalitatea nonverbală este cea mai încărcată, din punct de vedere comunicativ. Mijloacele nonverbale, de multe ori, transmit mai bine și mai profund chiar și acea informație pe care partenerul ar fi vrut s-o ascundă. Comunicarea nonverbală pregătește terenul pentru mesajul verbal.

Folosirea multicanalității în transmiterea de receptare a mesajului facilitează reținerea unei mai mari cantități de informații. Prin comunicarea nonverbală, informația este calificată și transmisă printr-o diversitate de semne legate direct de postură, mișcare, gesturi, mimică, înfățișarea partenerilor.

La lecțiile de „Măiestria actorului”, profesorii și elevii sunt, de asemenea, nevoiți să se adapteze, într-un fel anumit, unor situații complet neprevăzute sau altor anticipate ca structură generală, nu însă și ca desfășurare concretă. Punerea de acord a conduitei cu cerințele concrete în scenă ale situației propuse reclamă posesia unor însușiri psihice dinamice de reglare interioară și comportamentală a elevilor în scenă, cum sânt: memoria evenimentelor petrecute, aprecierea exactă a sensului acțiunii prezente, posibilitatea de a anticipa desfășurarea unor situații, capacitatea de restructurare a propriei manifestări, organizarea individuală a comportamentului în funcție de condițiile propuse, studii (animale — zoo show, păsări, eu în condiții propuse, anul I de studii).

O importanță deosebită o are Cursul de improvizație scenică, care, printr-un sistem de exerciții individuale de coordonare, atenție, memorie, conduce spre dezvoltarea fanteziei regizorale:

1. Organizarea spațiului scenic după indicațiile propuse de profesor, cu scopul de a crea o ambianță comodă expresivă, în care se va desfășura o anumită acțiune. De exemplu, scaunele pot fi motiv de inspirație pentru dezvoltarea imaginației. Propunem elevilor să găsească comportări diferite în funcție de acestea:
 - scaune într-o orchestră;
 - scaune într-o sală de curs;
 - scaune într-o boxă a acuzaților,
 - scaune într-o sală de spectacol;
 - scaune într-o sală de așteptare.
 2. Alcătuirea studiilor pentru crearea atmosferei scenice (organizarea spațiului scenic, aplicarea muzicii, luminii, sunetelor). Studiile se alcătuiesc la tăcere.
 3. Exercițiul „sculpturi” (descoperirea unui subiect anumit prin așezarea, în spațiul scenic, a figurilor de oameni în nemișcarea lor dinamică).
 4. Crearea studiilor pe baza aprecierii evenimentelor.
 5. Crearea studiilor pe baza tablourilor, desenelor.
- Ele reprezintă unul din mijloacele pedagogice, capabil să asigure satisfacerea sarcinilor amintite.

La lecțiile de „Regia activităților publice”, comunicarea nonverbală se manifestă prin mizanscenă. *Mizanscenă* — aranjarea artistică în scenă a actorilor. Nu trebuie să fie întâmplătoare, dar să exprime esența evenimentelor care au loc în scenă, să emoționeze spectatorul, sarcina mizanscenei e de a găsi cel mai bun loc în scenă.

Tipurile mizanscenei

1. Mizanscenă de bază — mizanscena care se repetă de multe ori;
2. Mizanscenă schimbătoare — se schimbă imediat din una în alta;
3. Mizanscenă simetrică — cât pe dreapta, atât și pe stânga, echilibrată;
4. Mizanscenă asimetrică — încordată, dinamică, când se realizează punctul culminant;
5. Mizanscenă frontală — (la final) într-o linie;
6. Mizanscenă diagonală — dinamică, exprimă acțiune;
7. Mizanscenă haotică — fără direcție;
8. Mizanscenă ritmică — lentă, normală;
9. Mizanscenă monumentală — grandioasă, istorică;
10. Mizanscenă șahmat — impresie de multă lume;
11. Mizanscenă finală — la apariția tuturor în scenă;

12. Mizanscenă în spațiu — se folosesc mai des pe arena circului.

La lecțiile de „Arta vorbirii scenice”, exprimarea gândurilor și exteriorizarea sentimentelor, pe lângă cuvinte și mijloace intonaționale, ne servim și de anumite mișcări expresive ale corpului: diferite reacții mimice (mișcări ale mușchilor feței noastre în corespundere cu stările sufletești dominante, mișcări ale frunții, ochilor, gurii și pantomimice — gesturi). Mișcările expresive mimice și pantomimice completează exteriorizarea trăirilor omului, o face mai puternică și accesibilă pentru perceperea lor de către interlocutor: „... Mimica, gesturile, poza, suspinele expresive, schimbările intonației sunt limba sentimentelor omenești, sunt mijloace de informare și comunicare... nu atât a ideilor, cât a emoțiilor, legate de ele”.

Ce este culoarea

Încă din cele mai vechi timpuri, culoarea a produs bucurie, fiind o confirmare a vieții în jurul omului, stingându-se odată cu apusul soarelui.

După cum este știut, „Regia activităților publice” îmbină în sine arta dramatică, culoarea, opera filmică, rezultatul muncii creatoare depuse de un colectiv de artiști — dramaturg, regizor, operator de imagine, actori, compozitor, pictor de costume — fiecare contribuind cu arta sa la realizarea unui spectacol. Operatorului de imagine îi revine cea mai grea sarcină. În arta și tehnica realizării imaginii, operatorul se supune aceluiași legi pe care își fundamentează creația artele plastice — compoziție, mișcare, unghi de vedere, culoare, în plus, el folosește ca mijloc principal de creație — lumina.

Culoarea, de asemenea, se folosește și la lecțiile de „Machiaj”, anul III de studii.

Profesorul și elevii analizează interdependența machiajului la realizarea personajului încadrat în epocă și interdependența ce există între personaj, machiaj (costum), culoare, lumină, distanță și celelalte condiții tehnice specifice artei teatrale.

Profesorul le oferă elevilor o metodă științifică în ceea ce privește cunoașterea și practicarea machiajului de teatru, pentru ca ei să-și poată întregi creația artistică regizorală și actoricească.

În Colegiul de Arte, dirijarea corală, orchestrală este o disciplină de profil în programul învățământului artistic, deoarece se pregătesc profesori de muzică și dirijori ai colectivelor corale orchestrale.

Lecțiile individuale de dirijare au drept scop sintetizarea cunoștințelor și consolidarea deprinderilor obținute în timpul studierii disciplinelor muzicale-teoretice și altor cursuri din ciclul special.

Scopul principal al obiectului este pregătirea studentului pentru munca independentă ca dirijor și ca promotor activ al artei.

După cum un compozitor se folosește de informație, ritmuri, moduri și rotații armonice proprii doar lui, prelucreează creator materialul de informație și limbajul muzical din tezaurul universal, tot așa și dirijorul, împrumutând elemente din limbajul dirijoral universal, își creează propriul vocabular al gesturilor, care îi servește pentru a transmite ceea ce se petrece în suflet, el însuși devenind expresiv prin bogăția mișcărilor, harul gesticulării și atunci, chiar și un om complet străin muzicii, ghi-cește după gesturi ce dorește el când tacează, când des-face larg brațele sau când le strânge cu pasiune la piept.

Prin crearea compozițiilor plastice, elevii Catedrei Arte Plastice Decorative pot simți emoția artistică și se pot manifesta într-un act artistic. Prin intermediul creației, la orele de pictură, compoziție, desen artistic etc., ei se descoperă așa cum sunt în realitate și pot depăși astfel, în unele cazuri, barierele de comunicare cu ceilalți.

În cadrul orelor la specialitatea dată, elevii reușesc să se manifeste liber, scoțând la iveală aptitudinile și talentele lor în creații artistice.

Prin metodele ce vin în completarea activităților școlare obișnuite, prin dezvoltarea unor aspecte ale personalității, cum ar fi imaginația, îndemânarea, aptitudinile și talentele artistice, se pot rezolva problemele de comunicare.

Elevii Colegiului de Arte „Nicolae Botgros” își formează abilități de comunicare nonverbală, datorită trainingurilor, modulelor practice, proiectelor culturale, în cadrul stagiilor de practică, sărbătorilor publice, concursurilor, festivalurilor, concertelor, spectacolelor, expozițiilor, întrunirilor și simpozioanelor, schimburilor culturale, organizate pe parcursul anilor de studii, alternând comunicarea verbală cu cea nonverbală. Atunci când elevilor li se propune să realizeze astfel de activități, crește încrederea în propriile puteri, activismul și interesul acestora, care duc la instruirea dezvoltată.

Adresarea lui K. S. Stanislavski către actori: „Da să dispară de pe scenă odată și pentru totdeauna ochiul pustiu al actorului, fețele nemișcate, vocile surde, vorbirea fără intonație, corpurile strâmbe cu șira spinării și gâtul osificate, cu mâini de lemn, coturi, degete, picioare, în care nu se revărsă mișcările, un mers și maniere strașnice” trebuie să fie îndrumar în acțiune pentru toți, care, sistematic, evoluează în auditorii mari și mici, care dirijează cu oamenii.

EUGENIA CAZACU

Lumina veșnică a neamului

Au trecut frumoasele sărbători de iarnă, Crăciunul și Anul Nou. Feceria acestor sărbători m-au făcut să scriu câteva rânduri despre tradițiile noastre seculare. Obiceiurile și tradițiile împreună cu credința noastră ortodoxă și cultura constituie respirația vie și coloana vertebrală a națiunii noastre, că fără ele ne seacă izvoarele și ni se usucă rădăcinile, ne pierdem sufletul și pământul strămoșesc.

Nașterea lui Hristos vine ca o speranță, ca o lumină pentru tot neamul creștinesc. Colindul cântat în dulcea limbă ce-a română ne unește și ne face să ne simțim o națiune mare și frumoasă. Cărrușa spre biserică este un semn clar că drumurile noastre nu sunt deșarte ci ne apropie de cele sfinte. În miez de iarnă și de tradiții simțim cum sufletul se umple de lumină și bucurie, se îmbunează și

atinge ferestrele gospodariilor cu urări de sănătate și de mulți ani înainte.

*Frumoasă-i seara sfântă de Crăciun
Steluța vie a sărbătorilor de iarnă
Și ce frumos răsună colinda în Ajun
Câtă emoție și bucurie - n suflet toarnă.*

Frumoasă a fost seara de Crăciun la biserica din satul Valea Rusu-

lui, Fălești, unde parohul bisericii este preotul Varnava, a primit cu mare bucurie colindătorii, colectivul formației folclorice „Văleanca”, cond. Cazacu Eugenia care au avut un repertoriul foarte frumos de colinde: „Deschide ușa creștine”, „Aprindeți luminile”, so-

listă Bucliș Veronica, „Bună seara oameni gospodari”, „Am pornit cu colindatul”, „Sub fereastră la om bun” interpretare de Eugenia Cazacu, Lilia Popa, Pleșca Emilia, Lungu Margareta, Bucliș Veronica.

Cred cu adevărat că dacă vom continua să spunem povestea Crăciunului. Să cântăm colinde și să trăim spiritul Crăciunului, vom putea aduce bucurie, fericire și pace acestei lumi.

Mirosind leușteanul prin mască

ANDA-CRISTINA VAHNOVAN

Dacă e să mă plâng că ne este greu să stăm într-un apartament fără balcon, cinci persoane, ar fi de prisos, pentru că mi-e mereu gândul la vecinele mele care au câte patru odrasle și nu trei, și de vârste mult mai mici decât ale mele. Nu știu

Mai am momente când mă plictisesc, asta până când aud următoarea sirenă de pe autostradă și îmi imaginez medicii care depun efort acolo, în ambulanță, și bolnavul care poate că nu mai știe dacă e între viață și moarte ori de rudele

prin ce minune se pare că ele rezistă. Ba mai mult de atât, se tot scuza de gălăgia care o fac micuții lor sau de plânsetele care se mai aud. Știți ce? Nu mă deranjează deloc, pentru că de fiecare dată mă gândesc că, slava Domnului, nu eu trebuie să îi legăn. Mi-am legănat suficient zilele și nopțile, tinerețile și răbdarea. Așa că totul devine mult mai ușor de suportat atunci când compari.

acestui care au rămas acasă să sper. Și atunci nici plictiseala nu îmi pare grea de suportat. Intru pe net să văd câți infectați avem în Brent, cartierul nostru din nord-vestul Londrei: 1 055 cazuri dintr-un total de 392 140. Parcă nu e așa de grav, îmi zic, dar cifrele, totuși, mă sperie. Mai ales că, două zile la rând, ambulanța a tot venit la scara blocului nostru.

Recunosc că mă mai plâng de numărul interminabil de tăvi pe care le coc pentru familia mea: cartofi pentru cartofarul cel mic, carne porție triplă pentru adolescentul care face mușchi (acasă, evident, de când nu poate merge la sală) și mâncare vegetariană pentru adolescenta care zice mereu că are burtă și s-a îngrășat. Mă uit chiorăș și îmi amintesc adolescența mea. Conchid că peste ani va înțelege cât de nerecunoscătoare cerului îi este acum. Ei, dar toate am trecut prin asta. Este și rândul ei. Degeaba aș zice ceva că, deh, ce știu părinții?

Și, da, să nu uit de sărmanul soț care se mulțumește cu „dă-mi ce n-au vrut să mănânce astăzi copiii”, dar, fă-mi te rog, și o salată. Și uite așa gust din una, din alta, din a treia și mă mir că am ajuns să intru pe Google, să șterg din căsuța de căutare „sos beshamel” și să caut cât ar costa „shape wear for woman”. Mai pe românește: chiloți elastici până-n gât ca să îți ascundă „efectele secundare” ale pandemiei. 10 lire. Hai că punem în coș că să fie pentru când vom ieși din nou în libertate. Și iarăși mi se taie chef să mă plâng — omul nu de greutate se îngrășă.

Singura chestie de care nu mă plâng, dar ar trebui să o facă cei din jur, este starea de irascibilitate care mă cuprinde tot mai des, mai ales de când s-a trecut la temele on-line cu copiii: unul nu are conexiune bună, altul e iritat că le dau prea mult să învețe singuri, iar al treilea, cel mai comod dintre toți, tot caută scuze să nu refacă fișa pe care a scris și strâmb, și greșit, spunând că, pe viitor, scrisul de mână va dispărea și că îl pun acum să facă lucruri total

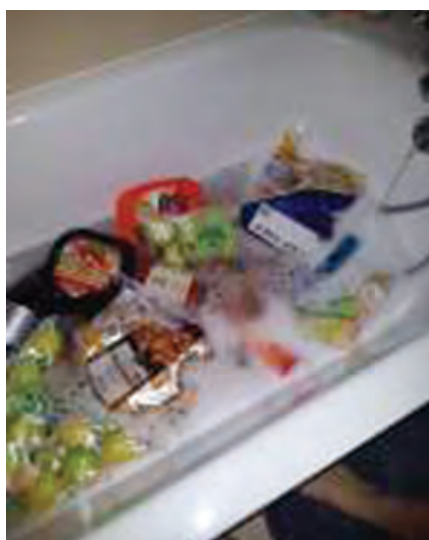
inutile. Cum de nu pot pricepe că ei sunt altă generație? Ce e cu această metodă veche și demodată pe care i-o cer? Nici măcar cifrele 7 și 9 nu se scriu în Anglia cum o făceam noi la școală noastră din Antichitate. Șaptele, fără bețișor la mijloc, iar nouăle, fără codiță jos. Și se scriu de jos în sus și nu invers.

Aici clachez. Înțeleg cât de mult subestimez răbdarea cadrelor didactice și mi-am promis cu prima ocazie să i-o și zic învățătorului celui mic, simpaticului profesor Mr. Antonio, care după o zi de stat cu copiii iese în fața școlii râzând și plin de voie bună. Oare ce le dau de băut la lunchtime, mă întreb?

Ne-am umplut timpul cu tot ce se putea și de lucruri de care n-am avut mereu timp: puzzle de 1 000 de piese, cubul Rubik, desene în cartea de colorat pentru adulți, curățat bijuteriile, ordonat dulapurile, făcut inventarul hainelor, al papucilor și, incredibil, dar adevărat, al șosetelor.

Am inventariat mapele din calculator, mailurile de pe gmail și am ordonat cărțile descărcate în PDF. Am dat de atâtea poze și texte vechi și uitare încât m-am bucurat ca un copil descoperindu-le.

Am introdus o metodă nouă de dezinfectare a produselor: scufundate direct în cada cu spumă. Unele s-au dovedit a nu fi etanșate bine și, astfel, am mai nimerit și produse cu iz de săpun, dar, mă rog, ca la pandemie, vom ști data viitoare să verificăm pungile mai bine.

Am gătit mâncăruri noi cu aluaturi dospite și foietaje, musacale

și covrigi de Cluj, plăcinte mol-dovenești și sushi de la mama lor, pizza italiană și salată rusească cu seliodkă. Ne-am plictisit și de astea. Simt că mă irită și bucătăria. Plec și de acolo.

Merg în living să continui cu puzzle-ul. Acolo se ține ședință online la compania unde lucrează soțul meu. Îi cunosc deja după voce pe toți colegii lui de servici. Se comunică în mai multe limbi. Zilnic au loc ședințe interminabile în timpul cărora îi mai aduc câte un ceai sau

câte o cafea, strecurându-mă pe după birou ca să nu apar în cadru și arătându-i și limba așa, ca să îl pufnească râsul în plină ședință și să nu priceapă nimeni de ce râde. Încerc să îl detensionează. Situația în toate companiile devine critică. Strategii, opinii, date, cifre. Ore în șir.

Plec și de acolo. În bucătărie nu mai vreau să intru. Mă ia cu amețeală când văd iar castroane și vase murdare. Începe să mă irite totul — vocile copiilor, subiectele discuțiilor, legănatul scaunului la masă, până și sunetul furculiței care atinge farfuria. Răspund acru la glumele pe seama mea, de care toți părinții de adolescenți sunt siguri că nu scapă și încerc să mă retrag în dormitor. Îi aud și prin ușă. Îmi pun dopuri în urechi. Dau să citesc. Hesse — prea complicat pentru stare mea, Cărtărescu — prea lung, Isac Babel — prea în rusă, Esinencu (carte adusă de mama de la Chișinău, scrisă în 1977, cu grafie chirilică) — prea... chirilică. Încerc poezie — prea scurtă. Astăzi nu a fost să fie.

Hai să scriu ceva, atunci, mi-am zis. Îmi deschid paginile cu ideile creionate și lăsate pentru când voi avea timp să le desfășor. Mai am nevoie de câteva texte pentru primul meu manuscris de versuri și nicidecum nu am avut timp să le conturez. Uite că acum am timp berechet.

Încep să leg idei. Se deschide ușa: „Mam, unde este șamponul nou de la magazin?”. La nici trei minute, iar: „Pot să nu mănânc azi orez da să îmi faci omletă?”, „Da tîgaia e curată?”, „Ai trimis tema mea scanată profesorului?”, „Vezi că trebuia achitat ceva online la școală și nu am făcut-o!”, „Maaam! Adu-mi, te rog, hârtie igienică, că nu mai este” etc. Mai trec trei minute — liniște. Încă zece — liniște. Prea liniște. Țasta chiar e semn rău. Trebuie să merg să văd ce fac. Normal — nu au mâncat orezul cu pește pentru că au dat de chipsurile ascunse. Misterul liniștii dubioase a și fost dezlegat.

Revin la laptop. Unde rămăsesem cu scrisul???

Înțeleg că nici acest leac nu funcționează ca altădată. Și îmi

mai amintesc de vorbele asistentei de zbor de la ultimă călătorie spre Cluj: „În cazul puțin probabil al depresurizării cabinei, vă rugăm să vă așezați masca pe față, mai întâi dumneavoastră și apoi copilului”. Parafrazând: dacă vrei să îi ajuți pe cei de lângă tine, mai întâi ajută-te pe tine însuși.

Ies din dormitor și fac o declarație oficială — voi ieși afară!!! „Mama, du-te și plimbă-te și nu te grăbi spre casă că ne descurcăm noi”, aprobă fericiți cu toții.

Și iată-mă echipată corespunzător. Un soi de prototip nou de ninja blond, cu șapcă, mască și cu mănuși de cauciuc. Mi-am pus și un ceas la mână, să știu cât e ora, pentru că intenționat am lăsat telefonul acasă. Abonatul și-a luat lumea în cap și nu vrea să știe nimic și despre nimeni cât timp e la plimbare. Am redescoperit fixativul și rujul (chiar dacă am murdărit masca cu el mai mult), dar simțeam nevoia. Și am mai vrut mult de tot să îmi pun pantofi cu un pic de toc, dar era să fie prea din cale afară, mergeam doar în parc, așa că m-am lipsit de acest element glamouros. Tot mai

bine e după 40 să îți pui un papuc ortopedic. Zis și făcut.

Evadez. Mă opresc locului și observ momentul despărțirii între iubita care a venit cu mașina până la blocul iubitului ei și îi transmite prin geamul lateral o oală cu supă. Li se alungesc codițele ochilor pe lângă mască, semn că și-au zâmbit, iar el, radios, înaintează cu castrolul spre bloc. E și asta un fel de dragoste. O formă nouă sau, mai degrabă, una veche uitată. Îmi amintesc pasaje din Ion și Moromeții cu femeile care mergeau pe deal și le aduceau mâncare soților. Tot aia e. Doar că în variantă modernă se cheamă „delivery”.

Pornesc spre parc. În fața mea, un domn care se uită mereu în telefon. În spate, o thailandeză. Păstrăm distanța regulamentară. Vreo 5-6 metri. Omul se oprește, butonând ceva îngândurat. Mă opresc și eu. Se oprește și thailandeza. Și uite așa până la prima intersecție. Deja ne apucă râsul. Cei de pe contrasens au preferat să treacă pe carosabil, doar să nu ne apropiem prea mult. „Ne ferim unii de alții ca de răie”, m-am gândit eu. Neplăcut sentiment, dar

necesar.

În cale îmi iese o doamnă cu un cățel. Ooo, aștia cu câinii m-au impresionat mereu. Nu știu ce e frigul iarna la șase dimineața, ce înseamnă ploaie, ce e lenea sau lipsa de chef și, mai ales, nu știu ce e aia greață când ridică de jos masa caldă și urât mirositoare lăsată de patru pedul lor și le duc în pungulițe până la primul coș. Probabil că nici nu știu nici ce e aia carantină. Nasol, ce să zic.

Ajung în parc și mă ascund în desișul plin de urzici și leurdă. Mai că mi-aș lua un braț acasă, de-o salată, dar știu că voi părea o ciudată. Mă mulțumesc să stau pe malul pâraiașului din parc, departe de sunete umane. Rămân aici să ascult păsările. Încerc să miros florile prin mască. Ciudat sentiment. Noroc de izul de leurdă care străpunge masca. Zâmbesc și eu. Miros de verdeață!!! Inspir, expir, inspir, expir, inspir, expir. În sfârșit, liniște!

Mă uit la ceas: a trecut doar o oră. Cum? Apoi îmi dau seama că nici săgețile ceasului de mână nu le-am mutat la ora de vară. Acum, oricum nu mai contează, noțiunea timpului s-a schimbat și ea.

Observ că vine spre mine plutind timid o rățușcă. Doar una. Unde e stolul, ca de obicei? Până și rațele păstrează distanța regulamentară, îmi zic. Mi-am imaginat cum este să treci prin toată această perioadă de unul singur și mi sa făcut dor de nebunia din casa mea.

MARIANA COCIERU, DOCTOR ÎN FILOLOGIE, CERCETĂTOR ȘTIINȚIFIC SUPERIOR,
INSTITUTUL DE FILOLOGIE ROMÂNĂ „BOGDAN PETRICEICU-HASDEU”,
MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA

Fenomenul tradițional *Hora satului* în spațiul geocultural al Republicii Moldova

Abstract: *In this approach the author refers to the research of the horal phenomenon in the geo-cultural space of the Republic of Moldova starting, directly, from the studies already appeared with reference to the recording of this ethno-folkloric manifestation and following the performance of the folklore phenomenon in situ. Current field research shows that collective memory preserves much more information regarding the development of the phenomenon in the interwar and postwar period, as for the updating of this phenomenon in post-modernity, it is necessary to take a different approach, as there are localities where this custom is not practiced. or completely disappeared. However, field investigations have shown that, despite several social, political, ideological factors, there are a number of folk environments that have preserved this folk manifestation, obviously with certain transformations or rehabilitated it during the last decades of state independence. Observing and researching the social, cultural and political factors of resistance to the Soviet ideological regime and urbanization in the postwar period, there were a number of changes in the structure of the oral phenomenon, recorded changes in various stages, redefining the new status and reconsideration. traditional culture in contemporaneity. The information on the topic proposed for research was synthesized from archival material in the form of manuscripts and audio recordings of ethnographic field research since 1945 initiated by employees of the Institute of Language and Literature of the Moldovan branch of the USSR Academy of Sciences and continued by researchers of the Institute of Romanian Philology „Bogdan Petriceicu-Hasdeu, thanks to the implementation of the project from the state program „The contextuality of traditional culture in contemporaneity: Village hora in the geo-cultural space of the Republic of Moldova”.*

Keywords: *village hora/ traditional dance, horal phenomenon, ethno-cultural phenomenon, traditional culture, folk dance.*

Investigarea contextului actual de desfășurare a fenomenului etnocultural *Hora satului* presupune o incursiune în istoria mentalității colective pentru a pătrunde în esența a ceea ce însemna spațiul rural pentru țărănul român. În mentalitatea de tip arhaică satul era asociat unui „microcosmos material și spiritual” ca „fundament existențial al națiunii”, „mod propriu românesc de a fi”, „stil propriu de viață”, după cum menționează Ernest Bernea în *Civilizația română satească* [1, p. 164]. Renumitul sociolog român sublinia faptul că spațiului românesc îi este caracteristică o civilizație populară sau, așa cum o numește în lucrarea sa, o *civilizație română satească*. Apariția ei este atribuită comunității de tip arhaic fără implicarea politicului sau a forțelor militare. Spre deosebire de civilizația urbană a popoarelor din Apus, cea românească rurală s-a consolidat în jurul așezărilor de tip sătesc: „Condițiile istorice care l-au plămădit și purtat, starea începuturilor acestui popor nu a putut rodi în aceste dimensiuni și în acest sens; ne-am format și ne-am păstrat în sate, în așezări crescute firesc, netulburate de furtunile de sus. De aceea satul românesc are o structură atât de singulară și atât de organică; satul s-a împlinit într-o lume a sa, o lume închisă, și nu a irupt vulcanic. Această stare a fost și un loc al conservării civilizației și neamului românesc însuși” [1, p. 12.]. Privite în plan comparativ, cele două civilizații se disting: prima prin „caracter european”, iar a doua prin „autenticitate”. Deosebirea constă în faptul că

„civilizația orașelor noastre este dată recentă și, în raport cu datele aceleia după care a fost copiată, neîmplinită, în curs de realizare, iar civilizația satelor noastre este străveche, este originară, plămădită odată cu neamul acesta și deplin realizată” [1, p. 10]. Grație acestei trăsături, mediul rural mai poate oferi încă probe vizuale, cât și informații orale, despre o lume „demult trecută” care „ne dezleagă probleme de istorie acolo unde documentul scris lipsește cu desăvârșire” [1, p. 11].

Prin urmare, pornind de la realitățile mediului rural, investigarea *Horei satului* în spațiul geocultural al Republicii Moldova a urmărit să identifice, consemneze, documenteze, cerceteze și valorifice un fenomen etnofolcloric încă persistent, dar insuficient abordat în studiile de specialitate. Necesitatea reconsiderării culturii tradiționale în plină postmodernitate ne-a motivat să apelăm în cercetarea propusă la metodele antropologiei vizuale: interviul și observația directă – pasivă (observațională) sau participativă. În acest sens, am inițiat pentru prima dată în folcloristica din Republica Moldova implicarea unui sistem alternativ de documentare, interpretare și comunicare a realității umane prin utilizarea mijloacelor și echipamentelor tehnice vizuale (cameră foto, video și a soft-urilor de prelucrare și montare a filmelor-document) pentru a obține, pe lângă discursul interpretativ, un discurs vizual. Alternativ, tematica investigației a urmărit studiul formelor și al semnificațiilor sociale și magico-ri-

tuale (arhetipale) ale *Horei satului* în contextul actual al culturii populare din Republica Moldova, axându-ne pe observarea și cercetarea modu-

Drept formă străveche de cultură tradițională, prezenta manifestare înglobează în sine o redefinire sincretică a statutului de tradiție po-

lui și a factorilor sociali, culturali și simbolici care pun în valoare fenomenul horal, așa cum se regăsește el în manifestările colective calendaristice. În favoarea tematicii propuse pentru cercetare, ne-am orientat și spre investigarea factorilor de rezistență a *Horei satului* în fața regimului totalitar și a urbanizării din perioada postbelică, consemnând transformarea impusă a fenomenului în diverse petreceri țărănești în aer liber, denumite „hore”, „jocuri”, „baluri”. Prin urmare, cercetarea și-a propus drept finalitate realizarea unui studiu sociologic, etnografic, folcloristic comparativ (bazat pe metoda longitudinală de investigare socioculturală a materialelor existente în arhive și efectuarea noilor cercetări de teren), a unei investigații antropologice vizuale în vederea argumentării mutațiilor survenite, a redefinirii noului statut și a reconsiderării culturii tradiționale în contemporaneitate. În urma prelucrării informațiilor documentare din studiile de specialitate și din campaniile etnologice de teren a fost realizată o sinteză a contextualizării culturii tradiționale în contemporaneitate, însoțită de probe audiovizuale care au reflectat potențialul valoric al culturii tradiționale în dezvoltarea Republicii Moldova.

pulară în care sunt îmbinate favorabil diverse limbaje de exprimare ale folclorului: oral/ literar, muzical, mimic, gestic, coregrafic etc. În calitate de produs al culturii populare „de rezistență”, *Hora satului* reprezintă și la ora actuală o manifestare practică cu diverse ocazii în scop distractiv, dar și ritualic, în cadrul mai multor sărbători calendaristice (Crăciun, Anul Nou, Bobotează, Lăsatul Secului, Paști, Duminica Mare, Hramul bisericii/ satului etc.) sau în zile de odihnă (sămbăta, duminica). Etnologul Varvara Buzilă, într-un studiu consacrat cetelor de flăcăi și *Horei satului*, insistă asupra contribuțiilor celor două instituții comunitare la consolidarea culturii socio-normative tradiționale: „Până la apariția legilor scrise, dar în bună parte și după aprobarea pravilei, instituțiile sociale, constituite și esențializate în așa mod încât să articuleze întreaga cultură tradițională, vegheau asupra respectării normelor sociale, fiind orientate de sistemul de valori specific acestei societăți. Principiile valorice ale acestui drept obișnuielnic, fidel tradiției, erau promovate conform unor modele consacrate, considerate de către mentalitatea tradițională ca fiind foarte vechi și cele mai adevărate” [2, p. 107].

Referindu-se la manifestarea

centrală din perioada sărbătorilor pascale, muzicologul Victor Ghilaș e de părere că „Hora satului contemporană prezintă o latură importantă a specificului spiritualității naționale românești, conturându-i identitatea în lumea pluralistă și globalizantă. În același timp, ea consfințește rezultatul teaurizării unor valori fundamental-umane în tradiția populară, ca formă vie de manifestare socioculturală a comunității ce respectă și construiește bunuri culturale-artistice colective” [3, p. 136].

Cu toate acestea, efectele globalizării ca ansamblu complex de procese orientate spre integrarea internațională politică, militară, economică, socio-culturală și de securitate, provoacă inevitabil uniformizarea nivelului de trai și de dezvoltare al locuitorilor planetei. E firesc că un impact deosebit de grav îl va avea și asupra culturii tradiționale, deoarece comunitatea folclorică din multitudinea de bunuri culturale valorifică acele acte cutumiiare pe care le consideră a fi necesare la moment (exemplu servesc ritualurile de familie, iar cel mai conservat rămâne a fi cel funebru). Prin urmare, comunitatea europeană a înțeles că în condițiile globalizării masive doar faptele de cultură orală contribuie la afirmarea identității unui mediu social. De aceea, o prioritate actuală și de viitor atât a mediului științific, cât și a celorlalți specialiști în domeniul culturii, trebuie să se bazeze pe salvagardarea tezaurului național, aflat în fiecare zi într-o stare continuă de perisabilitate.

Puținele studii de specialitate ne confirmă faptul că, în contextul afirmării noilor valori spirituale ale societății, unele dansuri tradiționale și-au pierdut funcționalitatea ori au fost adaptate în cadrul altor manifestări populare, denigrându-li-se originalitatea, stilul și caracterul de interpretare. În lipsa unor demersuri specializate, noile creații, implantate uneori forțat și artificial în calendarul tradițional al sărbătorilor populare, au condus la schimbarea lexicului dansului, atribuindu-i elemente, mișcări străine. În alte cazuri, poporul a păstrat în memorie dansul

folcloric, atribuindu-i altă funcționalitate, mai des de natură distractivă, dându-i o nouă viață în cadrul horelor, jocurilor sau „ziocurilor”, petrecerilor rurale. Argumentul unor „specialiști” precum că dansurile folclorice autentice sunt „banale, simple și triste” și nu reprezintă interes pentru valorificare a determinat existența unui repertoriu sărac al formațiilor de dans popular din republică. Prin urmare, conștientizarea prin cercetarea, conservarea, valorificarea și promovarea tradițiilor folclorice coregrafice naționale trebuie să devină o prioritate stringentă și actuală a cercetătorilor și instituțiilor specializate. În asemenea situație, este absolut necesară revenirea la tezaurul spiritual al poporului nostru pentru a fi inclus în programele artistice ale formațiilor profesionale și de amatori, documentat și studiat în antologii, culegeri, enciclopedii folclorice, dicționare de specialitate, programe de instruire în cadrul instituțiilor de învățământ de toate nivelurile, în mass-media etc.

Investigând parcursul istoric privind nivelul de interes și receptare a culturii tradiționale, observăm că secolul al XX-lea a reprezentat un nou început în cercetarea produsului etnofolcloric din perspectiva disciplinelor noi constituite: folcloristica, etnomuzicologia, etnografia și etnocoreologia. Astfel metodologia de alcătuire a documentelor de arhivă a permis teaurizarea și conservarea fenomenelor de folclor în complexitate, facilitând reconstituirea unor elemente pe cale de dispariție, dar și îmbunătățirea metodelor de documentare, permițând excluderea notei subiective din analizele efectuate. În anul 1908 Pompiliu Pârvescu publică volumul *Hora din Cartal*, în seria de publicații de folclor și etnografie *Din viața poporului român*, care este prima lucrare ce se referă la jocul poporului, strigăturile, obiceiurile și credințele legate de coregrafia populară [4]. Până în secolul al XIX-lea, începutul secolului al XX-lea, preponderența existențială a poporului în mediul rural a reprezentat pentru spiritualitatea românească o realitate indiscutabilă, fapt care i-a determi-

nat pe sociologii români să investească cu predilecție lumea satului. Desfășurarea masivă a campaniilor de culegere și conservare a fenomenelor etnofolclorice a fost inițiată de Școala Sociologică de la București (ulterior Institutul Social Român), fondată de profesorul Dimitrie Gusti, cercetări recunoscute pe plan internațional. Metoda monografică de cercetare a fost aplicată și în Basarabia de către Institutul Social Român, apoi de Institutul Social Român din Basarabia/ regionala Basarabia, condus de folcloristul Petre V. Ștefănuță. În acest sens, au fost investigate localitățile: Cornova, Nișcani, Copanca, Iurceni, sate din jud. Lăpușna, valea Nistrului de Jos etc. În urma campaniei de teren din 1935, Petre V. Ștefănuță realizează studiul etnografic și sociologic *Hora în regiunea Iurcenilor* [5]. Deosebit de importantă este remarcă cercetătorului privind

fiind înlocuiți de cei cu studii, iar instrumentele muzicale tradiționale: scripca, cobza și fluierul, fiind substituite cu cele moderne: trombon, clarinet, figoarnă, flaut (dar și acordeon).

În literatura de specialitate cea mai redevabilă contribuție asupra elucidării fenomenului etnocultural *Hora* este realizată de etnologul Romulus Vulcănescu în studiul *Fenomenul horal* (1944), în care exegețul examinează „realitatea culturală horală” ca element de consecvență continuă a culturii române: „*dacă ar fi să dăm o definiție elementară fenomenului horal, am spune că acesta este un fenomen cultural diferențiat, al cărui obiect special de investigație e manifestarea generală și permanentă a horei sau, în termeni mai concizi, realitatea culturală horală*” [6, p. 82]. Fenomenul horal reprezintă pentru ilustrul cercetător „*transfigurarea*

patrunderea necontrolată în cadrul jocurilor tradiționale din perioada interbelică (*Hora, Sârba, Pădurețul, Hângușor, Ruseasca, Jocul moldovenesc, Oleandra*) a dansurilor de salon (*Valț, Polica, Șaier, Cracoveac, Vengherca*) și a celor moderne (*Tango, Rumba, Carioca*), ca rezultat al urbanizării mediului social rural sub stăpânirea rusească. Procesul urbanizării, industrializării și al migrației de la sat la oraș a condiționat și continuă să condiționeze mutații nu doar în cadrul repertoriului de melodii de joc cântate, ci și în cadrul instrumentiștilor, lăutarii de odinioară

fenomenală a unei realități culturale etnosociologice extinse în timp și difuzate în spațiu, rezultatul unei trăiri spirituale de tip românesc” [6, p. 82]. Hermeneutica fenomenului horal are dublă finalitate, pe de o parte, ca „expresie teoretică a culturii etnografice române”, iar pe de altă parte ca „expresie teoretică a unității de viziune și exprimare a tuturor culturilor etnografice, de tip horal” [6, p. 82]. Ultima interpretare se referă la factorul de nivelare, alogeneză și europeism a culturii române. Potrivit acestei ipoteze, ceea ce este specific și original culturii române tinde să fie general și

permanent culturilor învecinate din punct de vedere istoric și geografic. Propunându-și mai multe ipoteze de investigare, Romulus Vulcănescu ajunge la concluzia că cea mai adecvată interpretare a fenomenului horal este considerarea acestuia ca pe „un avatar al formelor străvechi ale culturii autohtone, *un travestit modern al străvechiului fenomen cultural trac*” [6, p. 85] „*redeșteptat la viață de și prin horă*” [6, p. 86].

Ulterioarele cercetări din perioada postbelică s-au axat pe consemnarea folclorului literar, fiind neglijat adeseori contextul de realizare a unor obiceiuri și ritualuri populare. Cu atât mai mult, la ora actuală, din cauza mijloacelor de finanțare minime, putem vorbi doar de niște cercetări de teren sporadice, efectuate pe cont propriu de către cercetători. Descrierile etnografice ale *Horei satului*, practicate în spațiul Republicii Moldova, ne informează despre unitatea structurală a fenomenului, principiile de organizare și desfășurare, amprenta locală. Am amintit ceva mai sus de studiul folcloristului Petre Ștefănuță *Hora de la Iurcenii*, apărut în 1938. În folcloristica postbelică subiectul *Hora satului* și-a găsit reflectare în lucrările cercetătorului Nicolae Băieșu, preocupat de studierea obiceiurilor calendaristice, ori viabilitatea *Horei satului* a depins întotdeauna de existența în comunitatea rurală a instituției superioare *sfatul satului*, constituită, potrivit ierarhiei propuse de Romulus Vulcănescu, din trei grupuri: *ceata bătrânilor*, *ceata oamenilor zdraveni* și *ceata feciorilor*. Având funcții distincte în societatea din care făceau parte, de organizarea celei mai importante petreceri locale era preocupată ceata feciorilor. În ceata feciorilor nu se putea intra altfel decât prin oficializarea ritului de inițiere: *ieșitul la joc*. Nicolae Băieșu se referă preponderent la *Jocul satului* organizat de Crăciun, Anul Nou, Bobotează, Paști [7, p. 452-456, p. 831-832]. Descrierile cercetătorului cuprind informații despre tocmeala lăutarilor, alesul locului de desfășurare, scosul la joc al fetelor mari, intratul în joc sau ieșitul la joc al flă-

căilor, scosul din joc al fetelor care nu doreau să onoreze cu dans vreun flăcău, scrânciobul, plata muzicanților, vălăritul/vălăretul [8, p. 269-275] etc. O contribuție esențială și unică la descifrarea repertoriului coregrafic practicat în cadrul *Horei satului* aparține coregrafului Pavel Popa, autorul volumului *Jocul vetrelor străbune: studiu coregrafic* [9].

Etnomuzicologul Victor Ghilaș a insistat asupra valențelor *Horei de Paști* în studiul *Hora satului din perioada sărbătorilor de Paști în tradiția românească*. O culegere de articole privind cultura socio-normativă a moldovenilor și găgăuzilor din Republica Moldova, a apărut la Moscova în 2009 [10]. Lucrarea cuprinde informații cu referire la subiectul nostru, demonstrând existența fenomenului ca parte importantă a culturii tradiționale contemporane atât a băștinașilor, cât și a minorităților naționale. La principiile de organizare și funcționare a cetelor de feciori în cadrul colindatului de Crăciun s-au referit: Vasile Chiseliță în studiul *Colinda și colindatul în ceată bărbătească: cunoaștere, cercetare, valorificare, evoluție actuală în Republica Moldova* [11] și Eugen Bâzgu în *Hurdughia – casa cetii de feciori* [12]. Cel mai recent studiu identificat de noi cu referire la aspectul instituțional de conduită normativă a *Horei satului* în cadrul culturii tradiționale aparține etnologului Varvara Buzilă [2].

Pornind de la situația epistemologică existentă, în anul 2018 ne-am propus, ca prin intermediul programului de stat *Valorificarea potențialului culturii tradiționale în dezvoltarea Republicii Moldova*, să reușim reluarea instituționalizată a investigațiilor de teren, urmărind o abordare mai complexă a terenului sub aspect sociologic, etnografic, folcloristic, coregrafic și muzicologic. Miza esențială a fost investigarea fenomenului etnofolcloric *Hora satului* și a obiceiurilor conexe. Deoarece, actualmente, piața științifică și culturală din întreaga lume consumă produse ale antropologiei vizuale (ramură a antropologiei culturale), am fost motivați să efectuăm culegerea plurivalentă, sincretică prin

intermediul instrumentarului tehnic necesar consemnării vizuale a fenomenului folcloric (imagini foto și înregistrări video / filme-document). O astfel de abordare ne-a permis studierea manifestării populare *Hora satului* și a constituentelor coregrafice inerente în complexitate, unde am putut reflecta și asupra prezenței elementelor subsidiare. Studiarea funcționalității dansurilor populare a implicat investigarea contextului de actualizare a produsului coregrafic. Receptat ca entitate spirituală, dansul presupune două contexte de performare: contextul social și cel coreic. Contextul social determinant pentru investigația propusă este cel dictat de *Hora satului*, drept context social ritualic nou, de o importanță considerabilă pentru cultura noastră tradițională. Percepută ca o manifestare socială colectivă, viabilitatea *Horei satului* e într-o strânsă legătură cu existența produsului coregrafic. Lipsa unei constante determină obstrucția celeilalte. Prin urmare, coexistența celor două contexte în cadrul *Horei satului* face ca ea să se manifeste ca un fenomen social instituționalizat, supus unor reguli de organizare cu o periodicitate relativă.

Contextul social determină o serie de reguli și interdicții legate de vârsta, starea socială și civilă a actanților, iar în baza normelor de performare și conduită putem stabili trăsăturile unei mentalități colective distincte. Contextul coreic ne oferă informații asupra unităților coregrafice reprezentative pentru o anumită comunitate. Prin urmare, una dintre prioritățile studiului dat a avut drept finalitate stabilirea inventarului de dansuri din contextul fenomenului horal, ceea ce ne-a permis o observație esențială a cadrului ritualic de performare a unor anumite constituențe coreice. Bunăoară, dansurile ritualice din cadrul sărbătorilor calendaristice și de familie (*Călușul*, *Drăgaica*, *Capra*, *Ariciul de la nuntă* etc.) nu se regăsesc printre cele actualizate la *Hora satului*. În baza producțiilor coreice putem vorbi și despre „moda satului” sau „fondul curent” al fenomenului horal al unei

comunități date. Stabilirea funcționalității și structurii dansurilor permite regăsirea unor constituenți în alte contexte sociale decât cel al *Horei satului*, fie rituale: nedei, recrutare, calendaristice, familiale (hora de pomană), fie non-rituale: târguri, sărbători naționale, festivaluri etc.

Aplicarea tehnologiilor moderne la înregistrarea și conservarea

l-a avut și asupra specialiștilor din domeniul artei coregrafice naționale, dar și de la secțiile de cultură, interesate de formarea profesională continuă și îmbunătățirea cunoștințelor privind reconsiderarea *Horei satului* în contemporaneitate.

Promovarea și diseminarea rezultatelor investigației din proiect s-a realizat atât în cadrul diverselor

implementare a unor modalități și forme concludente de punere în valoare a identității culturale.

Referințe bibliografice:

1. BERNEA, E. *Civilizația română sătească*. Ediție îngrijită de Rodica Pandele. București: Vremea, 2006.
2. BUZILĂ, V. *Ceata flăcăilor și Hora satului – instituții tradiționale de afirmare a culturii socio-normative*. În: *Buletin Științific. Revistă de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie*. 2014, Volumul 21 (34), p. 107-124.
3. GHILAS, V. *Hora satului din perioada sărbătorilor de Paști în tradiția românească*. În: *Buletin Științific. Revistă de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie*. Serie Nouă. Fascicula Etnografie și Muzeologie. 2008, Volumul 9 (22), p. 136-140.
4. PĂRVEȘCU, P. *Hora din Cartal, cu arii notate de C. Cordoneanu: Ședința 28 martie 1908*. București: Institutul de Arte Grafice „Progresul” – Ploiești, 1908.
5. ȘTEFĂNUCĂ, P. *Hora în regiunea Iurcenilor*. În: ȘTEFĂNUCĂ, P. *Folclor și tradiții populare*. Chișinău: Știința, 1991, p. 123-127.
6. VULCĂNESCU, R. *Fenomenul horal*. București: Arhetip-RS, 1995.
7. BĂIEȘU, N. *Obiceiurile și folclorul sărbătorilor de iarnă* (Tipologie. Corpus de texte etnografice și folclorice). Partea I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2014.
8. BĂIEȘU, N. *Sărbători Domnești*, volumul II: (închinare Maicii Domnului și Mântuitorului). Strudiu, culegere de texte etnografice și folclorice. Chișinău: Cartea Moldovei, 2007.
9. POPA, P. *Jocul vetrelor străbune: studiu coregrafic*. Chișinău: Grafema Libris, 2005.
10. Курс развивающейся Молдовы. Материалы Российско-Молдавского симпозиума «Традиции и инновации в соционормативной культуре молдаван и гагаузов», 2008, г. Комрат, под общей редакцией М. Н. Губогло. Том 5. Москва, 2009.
11. CHISELIȚĂ, V. *Colinda și colindatul în ceată bărbătească: cunoaștere, cercetare, valorificare, evoluție actuală în Republica Moldova*. În: *Colindatul de ceată bărbătească*. Chișinău: Editura Reclama S.A., 2011, p. 24-43.
12. BĂZGU, E. *Hurdughia – casa cetii de feciori*. În: *Colindatul de ceată bărbătească*. Chișinău: Editura Reclama S.A., 2011, p. 61-79.

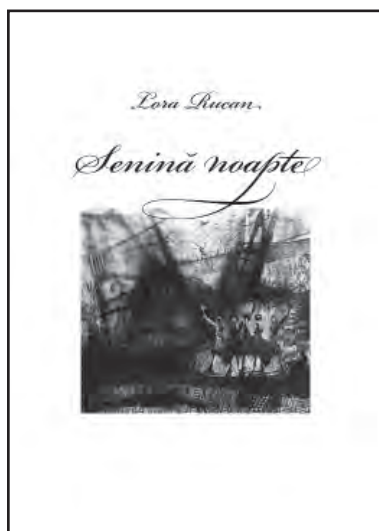

patrimoniului cultural imaterial impulsionează extinderea cercetărilor în vederea obținerii noilor rezultate pentru valorificarea potențialului socio-economic al fenomenelor de cultură tradițională. Prin urmare, patrimonializarea *Horei satului* a oferit oportunități de investigare și a altor constituenți din patrimoniul cultural imaterial pe care echipa de cercetare le-a identificat în perioada campaniilor de teren.

Beneficiarii studiilor efectuate sunt comunitățile rurale investigate prin sporirea vizibilității acestora și atragerea interesului agenților de turism, dar și al instituțiilor de cultură. Rezultatele obținute au îmbunătățit considerabil cunoștințele din domeniul etnografiei și folclorului românesc, întrucât au urmărit simultan și potențialul valoric al culturii tradiționale la educarea tinerei generații. Prin acțiunile de identificare, cercetare, teaurizare și punere în valoare a patrimoniului cultural imaterial, investigația propusă a constituit o modalitate eficientă de valorificare patrimonială și de promovare a informației culturale tradiționale către marele public. Un impact deosebit

întruniri specializate în domeniul artei coregrafice inițiate de instituțiile beneficiare (Clubul Național al Coregrafilor din Republica Moldova de la Biblioteca Națională a Republicii Moldova și Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”; Facultatea de Arte Frumoase a Universității de Stat; Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Asociația Coregrafilor din Republica Moldova, Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial etc.), precum și în cadrul conferințelor științifice internaționale și naționale. Includerea ulterioară a rezultatelor investigației manifestărilor de cultură tradițională în programele de studiu va contribui la acoperirea lacunelor existente în educarea generației în creștere în spiritul unei atitudini active, de implicare în protejarea și promovarea valorilor moștenirii populare naționale a culturii tradiționale; la reconsiderarea valorilor patrimoniului cultural; la formarea atitudinii critice față de inițiativele de promovare și valorificare actuală; la apariția dorinței de

„Cântă îngerii dulce și trist” printre „hăuri de lumini stelare”

Noua carte a Lorei Rucan *Senină noapte*, impresionează prin tendința nemijlocită de a dezvălui o complexitate de stări, sentimente, neliniști interioare, care aprofundează un univers existențial specific, îndeamnă de a contempla toate labirinturile firii umane. De subliniat, autoarea cultivă o poezie cu un larg spectru de expresie,

ea variază de la rugăciune spre invocarea patetică a unor probleme existențiale de alternativă, în tendința de a depăși convențiile pragmatismului cotidian și a se încadra în tiparele artei veritabile, a cânta și a plânge în conformitate cu resorturile estetice ale unui temperament poetic receptiv la neliniștile timpului de astăzi. Din această perspectivă, ne putem referi la mai multe scrieri poetice, care fiind realizate la anumite niveluri gnoseologice, indică calea spre un tărâm artistic cu semnificații bine individualizate, înclină spre genealogia primară a unor rosturi circumscrise în dimensiunile fundamentale ale existenței umane. La fel ca și confrății săi de generație, Lora Rucan este marcată de niște imperative etice și estetice specifice și are revelația de a exprima niște pledoarii pentru omenie, dumnezeire, bunătate sufletească, fiind obsedată de acestea în promovarea „idealul poetic” și dorința „de-a zbura spre stele”, de a-și confirma integritatea spirituală a destinului artistic și a pune pe „balanța” existenței sale artistice valorile sacre prin însăși esența lor, fiind marcată, în același timp, de grave contradicții interioare, întrebări, răspunsuri, meditații ontologice. Autoarea condensează clipa trăită prin partea de cântec și partea de durere, „numai noaptea și lumina, numai pâinea și speranța” / În șoaptă /, pentru a indica o fenomenologie a spiritului cu o vastă sferă de cuprindere a identităților solare. „Înfiorat de nemurire” personajul liric este obsedat de adâncimile abisale, el este predispus unor călătorii transcendente prin „hăuri de lumini stelare”, fiind marcat de polaritatea existențială a universului. Este vorba de sinuozitățile sufletului omenesc în dramatica contemplare lăuntrică a unor diverse probleme ontologice,

Și noi suntem atât de veșnici
Și tot atât de muritori.

(*Suflarea vieții*)

Tendința de a purcede în căutarea adevărului în contextul vieții cotidiene își găsește expresie într-o „lume creată pentru om”, determinată „de rangul acestuia înaintate demiurgului” [1, p. 233]. Comunicarea artistică se declanșează în mod spontan, la nivelul detașării de problemele existenței cotidiene, prin invocarea unor resorturi existențiale, ce determină evaziunea spiritului uman spre transcendența cosmică, subordonându-l unei înțelegeri universale. Este vorba de un instinct metafizic în prefigurarea unor stări, sentimente, trăiri sufletești, pentru a aprofunda esența destinului omenesc în dramatica căutare a sinelui creator. Instinctul metafizic survine în corelație cu emoția religioasă, în dorința de a profila

În stins ecou, de veșnic grai,
De spulber mut de stele
pe-un raft de lemn din tristul rai
stă cartea vieții mele.

(*Cartea vieții*)

Iar „cartea vieții” devine, în ultima instanță, „cartea lumii mare”, unde Dumnezeu

„se-mpiedică la cifra vieții-ți fără să vrea,
În planu-eterității viața-ți greșeală este,
De zilele-ți nu este legat-o lume-a ta”

(M. Eminescu,

Povestea magului călător prin stele)

Este „o carte a Creațiunii” [2, p.2] prefigurată pentru fiecare individ în parte, este „cartea omului”, care se reflectă în cartea Universului [2, p.2]. Încercarea de a „cosmiciza” esența lumii și a destinului omenesc, de a aprofunda dimensiunile ontologice ale cosmosului existențial determină o intuiție metafizică asupra realității, vedem o tendință de a pătrunde în „a lumilor misteruri”. Ca -n viziunea eminesciană, asistăm la un spectacol existențial unde poate fi întrezărită o senzație de cutremur, de înfiorare metafizică în fața măreției universului, cu „frumuseți divine” și „nostalgii eterne”, unde „vag fulgerat prin stele”, „pogoară” „Domnul Cel din Ceruri” prin „... înserări albastre căzute în neunde”. În poezia Lorei Rucan plouă cu „stele mereu căzătoare”, ca să se risipească pe dimensiunile universului „cu picuri albastre, sfîșite”, în cele din urmă, acestea se prefac în îngeri dispersați printre contururile de lumină pentru a exprima starea totală a existenței umane. Îngerii „scăpătați din raiuri”

se prefac în „fluturi beți”, care pogoară „peste pământ într-un vârtej sfâșietor”, ca într-un dans himeric, încercând să ne mențină sufletul într-o stare de beatitudine sufletească, „așa-ngrelat, așa ușor”. Este recreat un paradis după anumite tipare arhetipale pentru a găsi o justificare ontologică a

existenței universale. Ploile de stele copleșesc prin durata lor de intensitate, ele cad interminabil peste sentimente și trăiri, după modelul lui Bacovia, ca să aprofundeze o stare de sfâșiere lăuntrică, „de grea seninătate”, dar și de resemnare sufletească, „ninge de parcă toți muriră, de parcă toți au înviat”. Se are în vedere, o curgere fantasmagorică, fără început și fără sfârșit, a sentimentelor, aspirațiilor umane într-un decor de solitudine nostalgică.

O, Doamne, cum plouă, cum plouă,
Cum plouă la capătul lumii...

(*Tot plouă*)

În acest decor solitar, „cad frunze veștede, făclii, se mai tocesc târzii omături”, ce se revarsă din adâncul necuprins al bolților albastre peste sufletele omenești, purtând în același timp o funcție de prefigurare mitică. Spațiul spiritual mitic se reconstituie prin împletirea diferitor elemente, fie de geneză biblică, fie prin exteriorizarea experienței creatoare a destinului artistic, căutător al absolutului, plămuitor al unor situații poetice inedite. În această „grădină cu îngeri”, „zgomotul de stele” căzătoare coboară din înălțimea lor solitară printre fulgii de nea,

Acolo ninge, ninge mășcat la nesfârșit
Peste o lume care uitase de murit...

(*Eu nu sunt înger*)

Ninge „bacovian” peste crâmpoșe de amintiri ascunse în necuprinsul cosmosului „pe unde Domnu-i viu” ca să se precipite în unison

„Cu-o liturghie arsă de clopote sihastru,
Prin care vine-un geamăt al nemuririi.”

(*Liturghie*)

Este vorba de o „liturghie cosmică”, [3, p.172], așa cum precizează M. Eliade, care vine să ne amintească, în același timp, că drama omului pus față-față cu absolutul suprem nu se consumă odată cu trecerea ireversibilă, dar rămâne să dăinuie, să ne sugereze ideea că senina integrare în natură este un fenomen atât de firesc ca și succesiunea anotimpurilor, a generațiilor, ca și curgerea ninsoarelor din galaxiile stelare. Feeria ninsorilor copleșește atât de mult imaginația eului liric și, asemenea unui „astru arzând zăpadă”, ne aduce „în dimineața de după moarte”, prefigurată de A. Blandiana, iară

„Clopotul străpuns de luna, ruginit de înserare
ne adună de prin lume sub aripa-i visătoare”.

(*Viața așa cum este*)

Ninsoarea se perindă lent „în valsul de lumânări”, căpătând undeva în subtext o nuanță „de adevărată paradă a antinomiilor greu de pus sub semnul unității” [4, p.5], în conformitate cu anumite resorturi de percepție lirică asupra lumii. În intuiția artistică a Lorei Rucan

„...ninge violet, uitat, amar

Peste amintiri, speranțe și un caldarâm murdar,
Peste viața zăpăcită, peste amorțite stele,
peste sufletele noastre care nu știu ce-i cu ele”.

(*Undeva acum ninge*)

Pare că întreg universul este amplasat într-o configurație de nuanțe violete exprimate prin mai multe interferențe și suprapuneri de sensuri. Astfel, la un anumit moment, eroul liric are tentația unor „rătăcirii violete”, prin „violet spume” ca să ajungă la ambiguitatea existențială a unui „amurg violet”, în stil bacovian. Această apropiere de Bacovia se manifestă prin medierea unor conexiuni estetice stabilite în sfera artei poetice, prin „diversificarea sincritică a unor elemente și de romantism, și de suprarealism, și de expresionism, și de modernism” [5, p. 273]. Autoarea își amplasează versul într-un cadru atemporal, iar „ninsoarea violetă”, se precipită într-o reflecție filosofică văzută printr-o imaginație lăuntrică.

A uitare, ușurare ninge și un aprig dor

De ninsoare violetă mă cuprinde-n cetișor.

Și a mea singurătate o trimit din pieptul meu
după cernerii vagi de noapte care licăresc în hău.

(*Undeva acum ninge*)

Versul este despovărat de finalitate, poeta își revendică ninsorile în concordanță cu ambiguitatea existențială și caracterul arhetipal al semnificațiilor exprimate de unde transpare un dor de veșnicie și, pe această cale, se instituie principiul superior al continuității în sfera existenței universale, „ca firul ierbii, simt un dor de viață”, cu alte cuvinte, are loc o transcendere spre o retrospectivă sentimentală a ceea ce persistă în preajma noastră. Este vorba de o cosmogonie a existenței aflată pe fonul proiecției mitologice a fenomenelor din realitatea înconjurătoare. Fidelă acestei inițieri estetice, Lora Rucan se menține și în continuare, „în cosmosul lumesc”, dar în același timp are o predilecție spre cer „cu aripa țintuită” unde „cântă îngerii dulci și trist” pentru a transcende și-n „alte galaxii verbale” caracteristice spiritului său poetic.

Referințe bibliografice :

1. S. Fântânar. Poezia lui Lucian Blaga și gândirea mitică. București, 1940.
2. M. Cimpoi. Esența ființei. Miteme și simboluri existențiale eminesciene. Chișinău, Editura Gunivas, 2003.
3. M. Eliade. De la Zamolxis la Cenghis Han. Studii comparative despre religiile folclorului Daciei și Europei Orientale. București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980.
4. M. Cimpoi. Critice. Poetica arhetipală. Craiova. Editura Fundației Scrisul Românesc, 2005.
5. T. Codreanu. Basarabia sau drama sfârșirii. Editura Flux. Tipografia Prag-3, 2003.

Sărbătorile de iarnă în satul Șamalia, Cantemir

Ca și în majoritatea localităților din sudul țării, în satul Șamalia, raionul Cantemir, sărbătorile de iarnă sunt marcate, încă, conform stilului vechi, deși, cu fiecare an, în tot mai multe sate și orașe acestea sunt sărbătorite începând cu 25 decembrie.

În satul Șamalia, în ziua de 7 ianuarie, pe la amiază, copiii (băieți și fete), cu trăistuțe, umblă de la casa la casă, cântând cu evlavie un original colind, denumit „Florile dalbe”. Începând cu 7 ianuarie, după masă și până după miezul nopții (ba chair și până în zori), ulițele satului răsună de glasul colindătorilor – mai întâi – al celor mici, iar mai apoi – a flăcăilor, care cântă la ferestre un alt colind – „Viorașul”. Cu traista peste umăr, cu o cârjă în mână și căciula pe-o ureche, colindătorii merg din casă-n casă și cântă la ferestrele luminate. Cu acest prilej, gazda le împarte colindețe: covrigi, nuci, mere, colăcei de făina frământați și copti chiar în acea noapte de Ajun, de unde și denumirea colăceilor împlețiți – “Crăciunei”, care se pun la icoane și se păstrează până la arată de primăvară, când se pun în brazda reavănă.

În satul Șamalia, rl Cantemir, s-au păstrat obiceiuri frumoase de Crăciun și Anul Nou, stil vechi. Moș Ștefan Domenco, care în acest an rotunjește 87 de ani, își amintește cu plăcere de tradițiile din seara de Crăciun:

*Florile dalbe,
Sculați, sculați boieri mari, florile dalbe,
Că vă vin colindători, florile dalbe.
Nu vă vin eu nici cu-n rău, florile dalbe,
Dar v-aduc pe Dumnezeu, florile dalbe.
Dumnezeu îi mititelu, florile dalbe,
Mititel și-nfășețelu, florile dalbe.
Fașă dalbă de mătăasă, florile dalbe,
Vi-l aduc acum în casă, florile dalbe.
Scufiuță de hârtie, florile dalbe,
Este-un dascăl care-o scrie, florile dalbe,
Când o scrie, mă mângâie, florile dalbe,
Când citește, m-amăgește, florile dalbe.
Mai departe scrie-n carte, florile dalbe,
Noi plecăm la altă casă, florile dalbe.*

Gospodinele îi răsplătesc cu dulciuri, covrigei, prăjituri de casă etc. Apoi, când dă amurgul, micuții se aciu-ează acasă, iar flăcăii merg (cu precădere, la casele cu fete mari), cu colindul denumit „Viorașul” (probabil, e vorba de interpretarea eronată a versurilor „ Văd orașul Bethleem...”), care, de asemenea, se cântă melodios:

*Viorașul vicleen,
Poftim boieri să privim,
Să privim plânsori cu jale,
Pentru-a lui Adam greșale.
Iar Adam când a greșit,
Domnul din rai l-a lipsit:
Du-te-Adame de la mine,
N-ai purtat porunca bine.
Eu porunca ce ți-am dat-o,
Tu pe-aceea n-ai purtat-o.
Ai sărit din pom în pom
Și-ai strigat cu glas de om,
Ai sărit din creangă-n creangă
Și-ai strigat cu glas de damă.
Tot în sus, în sus, în sus,
La mormântul lui Iisus,
Tot în jos, în jos, în jos,
La mormântul lui Hristos.
Busuioc verde-n grădină,
Răsădit de-o gospodină,
Busuioc verde-n cărare,
Răsădit de-o fată mare.
Busuioc verde pe masă,
Rămâi, gazdă, sănătoasă,
Eu mă duc la altă casă.
Unde-i fata mai frumoasă,
Și părinții nu-s acasă.*

Drept răsplată, pentru colind, flăcăii primesc colăce-crăciunei, dulciuri, în unele case, de regulă, la rude sau acolo unde sunt fete de măritat, sunt invitați în casă, unde sunt serviți cu câte un păhărel de vin etc.

Victor Ciutac

S-a născut la 12 ianuarie 1938 în s. Șirăuți, r. Briceni, județul Hotin, România unde a absolvit școala medie. A făcut studii la Institutul de Stat al Artelor G. Muzicescu (1960—1964), iar din anul 1957 este actor la Teatrul V. Alecsandri de la Bălți. În anul 1964 a fost angajat actor la Teatrul Dramatic A. S. Pușkin din capitală. După reorganizarea teatrului este directorul artistic al Teatrului Studio M. Eminescu.

În anul 1966 debutează în cinematografie, cu rolul lui Lie Cruntu în filmul lui Emil Loteanu *Poienile roșii*, studioul *Moldova-film*, apoi *Lăutarii* (1971), *Ultimul haiduc* (1972), *Dimitrie Cantemir* (1973), *Podurile* (1973), *Bărbații încăruneșc de tineri* (1974), *Calul, pușca și nevasta* (1975), *Povestea lui Făt-frumos* (1977), *Trecea o lebedă pe ape* (1982), *Dansul efemer al dragostei* (1988), etc. dar și în filmele regizorilor V. Gagi, V. Ioviță, etc. A creat aproximativ 70 de roluri în teatru și peste 50 în film.

Părăsește scena în anul 2004, după 45 de ani de activitate scenică și se mută cu traiul la Iași. Victor Ciutac scrie și publică două cărți: *Exilați în umilință* și *Povestiri de acasă* despre soarta omului și artistului în căutarea propriului eu în spațiul istoric și dramatic.

Victor Ciutac a primit numeroase premii și titluri: *Premiul I*

pentru cea mai bună interpretare a rolului masculin Stefan Barda (filmul *Durata zilei*), Festivalul unional de filme, Chișinău, 1975, ediția VIII-a; *Premiul National*, 1980; *Artist al*

poporului, 199; *Ordinul Republicii*, 1998; premiul „Alex Mateevici” al Uniunii Scriitorilor din România-filiala Iași pentru cartea *Exilați în umilință*, 2006.

A părăsit lumea noastră la 18 ianuarie 2009, fiind înmormântat la Cimitirul Sf. Petru din Iași”.

Filmografia: *Poienile roșii*, 1966 — Lie Cruntu; *Mariana*, 1967 — unchiul Petru; *Față-n față*, 1970 — episod; *Ofițer în rezervă*, 1971 — Dobândă; *Lăutarii*, 1971 — tatăl lui Toma Alistar; *Ultimul haiduc*, 1972 — Ion Codreanu; *Dimitrie Cantemir*, 1973 — Ion Neculce; *Podurile*, 1973 — Costache Frunză; *Durata zilei*, 1974 — Ștefan Bardă; *Premiul întâi*

Pentru cel bun rol masculin la Festivalul internațional de film de la Chișinău, ediția a VIII-a, 1975; *Bărbații încăruneșc devreme*, 1974 — Alexa Mânza; *Calul, pușca și nevasta*, 1975 — Marcu; *Ce-i trebuie omului*, 1975 — secretar al organizației de partid; *Pe urmele fiarei*, 1976 — comisar; *Trânta*, 1977 — președinte de colhoz; *Rădăcinile vieții*, 1977 — Țurcanu; *Făt-frumos*, 1977 — Gerilă; *Bărbatul de lângă tine*, 1977 — Octavian; *Întâlnirea*, 1978 — rol episodic; *Unde ești dragostea mea*, 1980 — director de școală; *Dreptul de a conduce*, 1981 — Andrei Solodun — rol central; *La hotarul lunii iunie*, 1982 — capelmaistru; *Trecea o lebedă pe ape*, 1982, — Rotaru; *Prietenie bărbătească*, 1982 — episod; *Fii fericită Iulia!*, 1983 — badea Todos; *Printre mii de drumuri*, 1983 — episod; *Vârsta de argint*, 1983 — episod; *Răsăritul zbuciumat*, 1984 — Anton; *Trenul în afara programului*, 1985 — Igor Arcadievi; *Deținutul misterios*, 1986 — episod; *Pe muchie de spadă*, 1986 — conducător militar; *Reviste TV Usturici*, № 65, *Trenul fără marfă* 1986; *Corespondentul vostru special*, 1987 — Gheorghe Ivanovici; *Corbii prada n-o împart*, 1988 — episod; *Dansul efemer al dragostei*, 1988 — episod; *În doi pe muchia timpului*, 1989 — episod; *Bătăi în ușă*, 1989 — episod; *Jocul de-a moartea sau Străinul*, 1991 — episod

**Nu uitați, abonarea la revista
„REALITĂȚI CULTURALE”
pentru anul 2021
poate fi făcută la toate oficiile poștale**

Mănăstirea Curchi, s. Curchi, r. Orhei